

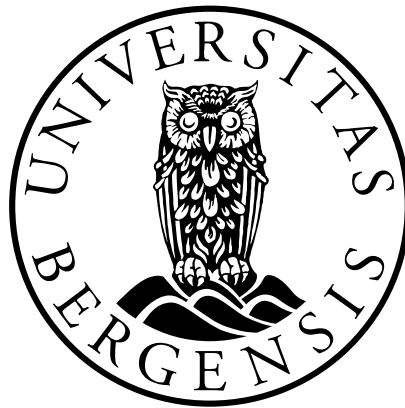
Godtroerverv av tyvegods

*Om vindikasjonsunntaket for opprinnelige eier
etter ekstl. § 2 (1) første alternativ*

Kandidatnummer: 197750

Veileder: Kristoffer Nerland

Antall ord: 14 800

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

[02.06.2014]

Innholdsfortegnelse

1 INNLEDNING	4
1.1 Tema og problemstilling	4
1.2 Utgangspunkter og legislative hensyn bak § 2 (1) første alternativ	6
1.2.1 Vindikasjon	6
1.2.2 Ekstinksjon.....	7
1.2.3 Legislative hensyn bak § 2 (1) første alternativ.....	7
1.3 Historisk utvikling og internasjonalt skråblikk	9
1.4 Rettskildebilde og metodebruk	10
1.5 Opplegget videre	11
2 ALMINNELIGE VILKÅR FOR GODTROERVERV ETTER EKSTL. § 1	11
2.1 Generelt	11
2.2 Vilkåret "solgt av"	11
2.3 Gjenstanden for ekstinksjon i § 1 er "en løsøreting"	12
2.4 A er den som "sitter med tingen"	13
2.5 B får løsøret "overlevert til seg"	14
2.6 Kravet om en B i "god tro"	15
3 VINDIKASJONSUNNTAKET I EKSTL. § 2 (1) FØRSTE ALTERNATIV	16
3.1 Generelt om innholdet i ekstl. § 2	16
3.2 Strafferettslige handlinger som gir rett for H å vindisere etter ekstl. § 2 (1) første alternativ	17
3.2.1 Tyveri.....	18
3.2.2 Brukstyveri.....	20
3.2.3 Ran	21
3.3 Vilkåret om at løsøret "er eller må antas å være fravendt eieren" gjennom tyveri, brukstyveri eller ran	21
4 ANDRE STRAFFBARE HANDLINGER SOM DEL AV EKSTL. § 2 (1) FØRSTE ALTERNATIV	24
4.1 Innledning.....	24
4.2 Underslag	24
4.2.1 De lege lata	25
4.2.2 De lege ferenda	26
4.3 Utpressing	27
4.3.1 De lege lata	28
4.3.2 De lege ferenda	28
4.4 Bedrageri.....	30
4.4.1 De lege lata	31
4.4.2 De lege ferenda	31
5 TILFELLER SOM BERØRER VINDIKASJONSUNNTAKET I EKSTL. § 2 (1) FØRSTE ALTERNATIV	32
5.1 Innledning.....	32
5.2 Passivitet	32
5.3 Klanderverdig opptreden fra H i forkant av tyveriet, brukstyveriet eller ranet.....	34
5.4 Vindikasjon av surrogat og sammenblandet løsøre	38
6 DEN TAPENDE PARTS MULIGHETER NÅR DEN ANDRE VINNER RETT TIL LØSØRET	43

6.1 Innledning.....	43
6.2 Bs muligheter når han mister løsøret til H	43
6.3 Hs muligheter når B ekstingverer	44
7 AVSLUTNING.....	45
KILDELISTE.....	46

1 INNLEDNING

1.1 Tema og problemstilling

H har dratt på en etterlengtet, solfylt ferietur til Det Glade Sørland. Han har selvsagt tatt med seg sitt dyrebare Leica Special Edition-kamera, nå som han endelig har tid til å pleie sin store fotografihobby. Etter en lang dag med turistaktiviteter tar H seg en velfortjent pause på en gatekafé for å hvile bena. Han snur seg mot kelneren for å bestille en iskald Coca Cola, og i samme øyeblikk kommer den fattige studenten A forbi bordet til H. A snapper til seg Leica-kameraet og selger det til den fotointeresserte B på Finn.no. Kort tid senere treffer H på B under årets store fotomesse i Bergen og ser kameraet som henger rundt Bs nakke. Det er utvilsomt at det er samme Leica Special Edition som H fikk frastjålet på ferien til Sørlandet. Han krever derfor å få igjen fotoapparatet med grunnlag i ekstl. § 2 (1) første alternativ.^{1 2}

Tema for fremstillingen er opprinnelige eiers rett til å få tilbake et frastjålet løseøre som er videresolgt til en uvitende tredjemann. Konflikten mellom løseørets hjemmelsmann og en erverver i god tro reguleres av ekstinksjonsloven. Utgangspunktet etter § 1 er at hvis B har oppfylt vilkårene for godtroerverv er det han som står igjen som eier av løseøret. Gjennom § 2 (1) første alternativ uttrykker loven imidlertid følgende unntak:

”Mottakeren vinner ingen rett etter § 1 dersom tingen er eller må antas å være fravendt eieren eller noen som sitter med tingen på hans vegne, ved tyveri, brukstyveri eller ran(...).”

Regelen i § 2 (1) første alternativ gjelder med andre ord en rett for H å skyve Bs godtroerverv til side hvis H har blitt utsatt for tyveri, brukstyveri eller ran. Tradisjonelt var en slik tilbakesøkningsadgang hovedregelen for alle tilfeller hvor H mistet et formuesgode til en uvitende tredjemann. At opprinnelige eier i en rettighetskollisjon

---

¹ Lov om godtroerverv 02.06.1978 nr. 37, forkortet ”ekstl.” eller ”ekstinksjonsloven”. Når denne loven anvendes videre i fremstillingen, vil dette skje med kun paragrafhenvisninger. Bli andre lover brukt i fremstillingen, vil disse imidlertid bli referert til med forkortelsen for loven først.

² Den innledende faktiske situasjon er basert på og inspirert av Lilleholt, 2012, s.115-116.

fikk den seirende rett til gjenstanden har grunnlag i tankene om at den som er først i tid er best i rett.³ Også i dag er vindikasjon⁴ det generelle utgangspunkt i den norske dynamiske tingsretten og det kreves særskilt grunnlag for fravikelse, typisk en lov.⁵ I ekstinksjonsloven har lovgiver valgt å gjøre nettopp dette, ved å la B vinne rett til løsøre han har ervervet i god tro. B kan altså vinne rett over H, på tross av at H var først i tid og best i rett.

Bakgrunnen for at lovgiver har gjort ekstinksjon⁶ til hovedregel for løsøre, kan forklares i en avveining av H og B sine interesser. Har B gjort et godtroervert, er Bs eiendomsrett blitt regnet for å normalt være den mest beskyttelsesverdige. At reglene om vindikasjon og ekstinksjon gjennomgående beror på slike interesseavveininger av partenes eiendomsretter vil fremkomme underveis i fremstillingen. Konkret i forhold til oppgavens konflikt vil det vise hvordan Hs stilling som opprinnelig eier og Bs stilling som en godtroende erverver veies mot hverandre.⁷ Kollisjonen mellom H og B kalles hjemmelsmannskonflikt. Selgeren A representerer parten som har satt i gang konflikten, men er ikke en direkte del av problemet. Lilleholt⁸ illustrerer situasjonen slik:

H ——— A ——— B

Problemstillingen i oppgaven er å foreta en redegjørelse av innholdet i vindikasjonsunntaket i § 2 (1) første alternativ. Dette innebærer en fremstilling av ordlydens betydning for anvendelsesområdet til Hs vindikasjonsmulighet. Gjennom § 2 (1) første alternativs sammenheng med strafferettslige regler vil det skje en vurdering av hvilke handlinger som gir H rett på å vindisere og om unntaket eventuelt burde bli utvidet til å ramme lengre. Videre vil vindikasjonsunntakets innhold ses opp mot forhold som kan berøre utgangspunktet om Hs tilbakeføringsrett, det være øvrige regler i ekstinksjonsloven, lover eller av ulovfestet rett.

---

³ Ot.prp. nr. 56 (1976-77), s. 3.

⁴ Mer om vindikasjonsbegrepet i 1.2.1.

⁵ Falkanger, 1981, s. 215.

⁶ Mer om ekstinksjonsbegrepet i 1.2.2.

⁷ Lilleholt, 1999, s. 20.

⁸ Lilleholt, 2012, s. 27.

Problemstillingen om vindikasjonsunntaketets innhold avgrenses mot § 2 (1) andre alternativ om "annen vold eller trusel om vold". I tillegg vil heller ikke § 2 (2) om "kunstverk, antikviteter, museumsgjenstander, løse kulturminner eller skipsfunn som er i offentlig eie eller som tilhører privat samling som er åpen for allmennheten" være med i denne fremstillingen. Grunnen er at det er vindikasjon i forhold til straffelovens formuesforbrytelser som er tema. Videre vil det ikke ses på godtroerverv av løsøre i dobbelsuksjonskonfliktene,⁹ da dette vil være for omfattende for i forhold til oppgavens størrelse. Til sist avgrenses betydningen av "løsøre"¹⁰ i denne fremstillingen mot penger som betalingsmiddel. Fungibelt løsøre står nemlig i en slik særstilling at det kan gi grunnlag for en egen oppgave.

1.2 Utgangspunkter og legislative hensyn bak § 2 (1) første alternativ

I forkant av selve redegjørelsen vil begrepene vindikasjon og ekstinksjon gjennomgås. Disse fungerer som en ramme for oppgaven, da det er nettopp innholdet av vindikasjonsunntaket i ekstinksjonsloven som skal klargjøres. Også de legislative hensyn som § 2 (1) første alternativ bygger på vil presenteres i det følgende. Det kan nemlig være en fordel for forståelsen av bestemmelsen å ha dens begrunnelse klart for seg.

1.2.1 Vindikasjon

I § 2 fremkommer det at B "ingen rett" vinner hvis løsøret er fratatt H på visse måter. Rettsvirkningen av dette innebærer at rette eier kan kreve løsøre tilbake til seg på tross av Bs godtroerverv etter § 1. Denne tilbakeføringsretten kalles vindikasjon. I ekstinksjonsloven er gitt vindikasjonsrett for H hvis han har blitt utsatt for en kriminell handling som "tyveri, brukstyveri eller ran", samt "vold eller trusel om vold". Etter § 2 (2) kan rette eier vindisere kunstverk og museumsgjenstander. Foruten disse omstendighetene kan H vindisere sitt formuesgode hvis vilkårene for godtroerverv ikke foreligger. Tilbakeføringen har imidlertid da grunnlag i at man mangler særskilt

---

⁹ En dobbelsuksjonskonflikt er et typisk dobbeltsalg, hvor formuesgodets eier A har solgt tingen til både S og B. Mer om denne konflikten i Lilleholt, 2012, s. 26-27 og s. 218-225.

¹⁰ Ekstl. § 1. Se 2.3 for nærmere gjennomgang.

hjemmel som ekstinksjon krever og den tradisjonelle hovedregel om vindikasjon kommer til anvendelse. Da er det nemlig normalt størst interesse å beskytte H over B, som vet at tingen egentlig tilhører en annen enn selgeren A.¹¹

1.2.2 Ekstinksjon

I § 1 kommer det frem at hvor en ting i realiteten tilhører H så "hindrer det ikke rettsvinning" for B under visse omstendigheter. Rettsvirkningen er altså at B kan slette Hs eldre rett til tingen og representerer dermed den motsatte situasjoner av vindikasjon. Det innebærer at man forlater prinsippet om at ingen kan overføre bedre rett enn en selv hadde; B får nemlig større rett enn A ettersom A ikke hadde eiendomsrett til løsøret han solgte. Det er dette som kalles for ekstinksjon.¹² Gjennom ekstinksjonsloven er hovedregelen blitt at erververen vinner retten til løsøre kjøpt i god tro. Begrunnelsen for at lovgiver valgte ekstinksjonsregelen som hovedregel, var blant annet omsetningshensyn, innrettelseshensyn og hensyn til forbrukere som ikke alltid har mulighet for å undersøke om avhendelsen er legitim.¹³

1.2.3 Legislative hensyn bak § 2 (1) første alternativ

Når ekstinksjonsloven ble laget ble den bygget på flere hensyn som talte for å gi B den vinnende rett til et løsøre. I det følgende vil det ses kort på slike hensyn som ligger bak reglene om godtroerverv. Deretter vil det ses på den legislative begrunnelse for at vindikasjon ble beholdt for tilfeller i § 2 (1) første alternativ.

For det første ligger omsetningshensyn bak ekstinksjonsregelen. Økt omsetning i samfunnet kan oppnås gjennom at B kan stole på at han får rett til tingen han kjøper fra A i god tro. Hvis det er slik at den senere erververen kan miste tingen nærmest uforbeholdent hvis denne tilhører H, er risikoen ved kjøp så stor at handelen svekkes. Hensynet slår særlig inn ved butikksalg, da dette bør være så trygt som mulig. For det andre vil hensynet om å ivareta den mest etablerte stilling begrunne ekstinksjon. Ved å

---

¹¹ [Lovdata, Vindikasjon - Tilbakesøkning, 24.05.2012](#)

¹² Lilleholt, 2012, s. 25.

¹³ Ot.prp. nr.56 (1976-77) s.14.

gjennomføre de handlinger som kreves av ham for å gjøre godtroerverv, vil B ha innrettet seg som eier av løsøret.¹⁴ I tillegg uttrykker Lilleholt at reglene om godtroerverv kan begrunnes i at disse er mer nyanserte og elastiske enn vindikasjonsreglene. Dette fordi kravet om Bs gode kan reguleres etter situasjonen, samt at forholdet mellom H og A kan vektlegges.¹⁵

Nettopp forholdet mellom A og H fører oss inn på hensynene bak vindikasjonsregelen i § 2 (1) første alternativ. At H sjelden kan skjerme seg mot å miste løsøret gjennom tyveri, brukstyveri eller ran taler for at det er han som i slike tilfeller fortjener å få vernet sin eiendomsrett. Dette synspunkt gjenspeiles i den grunnleggende rettsfølelse som foreligger omkring kriminelle handlinger.¹⁶ Det vil anses som svært støtende at H er den tapslidende part hvis han blir utsatt for en straffbar handling. At H bør vinne tilbake løsøret kan regnes for å være en form for reparasjonshensyn, da skaden som den straffbare handling medførte blir fikset gjennom gjeninnførselen av Hs rett til tingen.

Videre er vindikasjonsrett ved tyveritilfellene med på å vanskeliggjøre omsetningen av tyvegods.¹⁷ At erververen B ved slikt kjøp er nødt å gi fra seg løsøret hvis det oppspores av H, vil gjøre kjøp av tyvegods mindre attraktivt. Dette kan medføre større ulempe for B enn hva eksempelvis den lave prisen er verdt. For de tilfeller hvor B har mistanke om at løsøret er blitt stjålet kan en vindikasjonsregel medføre større aktsomhet hos erververen. B foretar gjerne grundigere undersøkelser enn han ellers ville, som får ham fra å foreta det aktuelle kjøpet.

---

¹⁴ For mer om hensynet om beskyttelse av en etablert tilstand som støtte for ekstinksjonsprinsippet, se Lilleholt, 1999, s. 31.

¹⁵ Lilleholt, 1999, s.31.

¹⁶ Det legges til grunn som klart at det finnes en slik rettsoppfatning i norsk rett i Ot.prp. nr. 56 (1976-77) på s. 26. Dette trenger neppe mer grunnivelse, da Norges tradisjon med vindikasjon som hovedregel tilsier at man i alle fall ved straffbar handling skal ha rett til å få sin ting tilbake.

¹⁷ Lilleholt, 1999, s. 31.

Til sist vil køprinsippet også være en legislativ begrunnelse for å beholde vindikasjonsregelen hvor H er utsatt for straffbar handling.¹⁸ Prinsippet er godt innarbeidet i norsk dynamisk tingsrett ettersom vindikasjon er den opprinnelige hovedregel for rettighetskollisjoner. Som nevnt over, beror kørpinsippet på at H har best rett til løsøret fordi han var først i tid. Ved tyveritilfellene er det stor grunn til å ta hensyn til at rette eier var tidligere ute enn B. Her har H nemlig mistet sin posisjon som eier på en måte som han vanskelig kunne hindre, men likefult var det H som eide gjenstanden først. Det er derfor mest naturlig at hans rett skal respekteres når bakgrunnen for at han mistet den lå utenfor Hs kontroll.

1.3 Historisk utvikling og internasjonalt skråblikk

Regler om tredjemannskonflikter kan spores tilbake til romerretten. Det er her vindikasjonsretten for H har sitt utgangspunkt. I tysk middelalderrett, ble ekstinksjonsregelen utviklet.¹⁹ Som nevnt adopterte norsk rett vindikasjonsretten som hovedregel. Man anså det slik at den som disponerer over et formuesgode ikke har rett til å overføre en bedre rett enn han selv har.²⁰ Sett i forhold til det innledende eksempelet vil B ikke kunne bli eier av Leica-kameraet, da A ikke har noe rett til å selge det på grunn av Hs eiendomsrett.

På midten av 1970-tallet ble det i Norge satt i gang et arbeid med å utvikle en lov om godtroerverv av løsøre. Noen år tidligere hadde man forsøkt å utforme en nordisk konvensjon om ensartede regler for godtroerverv. En slik konvensjon ble ønsket gjort fordi Norge og Danmark baserte seg på vindikasjonsprinsippet, mens Sverige og Finland opererte med ekstinksjonsmulighet for godtroende erverver som hovedregel. Arbeidet mislyktes imidlertid. Det var spesielt ved spørsmålet om muligheten til å ekstingvere stjålet løsøre at landene skilte lag. Det ble derfor ikke enighet om hva som skulle være hovedregel.²¹

---

¹⁸ Lilleholt, 2012, s. 24-25.

¹⁹ Ot.prp. nr.56 (1976-77), s. 6.

²⁰ Lilleholt, 1999, s. 15.

²¹ Se Ot.prp. nr. 56 (1976-77), s. 5-6 om det nordiske samarbeidet. Også SOU 1995:52 gir en fremstilling av forsøket på det nordiske samarbeid, sett fra svensk perspektiv. Dette

Etter at prosjektet ble lagt til side, ble det i regi av UNIDROIT forsøkt laget en ensartet lovgivning om godtroerverv av løsøre. Av denne grunn avventet Norge å utvikle sin egen lov.²² Imidlertid ble lovarbeidet i Norge etter hvert påstartet og resultatet ble ekstinksjonsloven. Lovgiver valgte her å gå bort fra den tradisjonelle hovedregelen om opprinnelige eiers vindikasjonsrett av løsøre, med unntak av § 2.

1.4 Rettskildebilde og metodebruk

Når innholdet av § 2 (1) første alternativ skal avklares vil det primært bli fokusert på lovteksten, forarbeider, juridisk teori og reelle hensyn. Lovteksten vil naturligvis være hovedkilden til vurderingen av den innholdsmessige betydningen av vindikasjonsretten, ettersom grensen i utgangspunktet oppstilles av bestemmelsen selv. Forarbeidene vil bidra til en mer grunnleggende forståelse omkring lovens virkeområde. Utover dette vil juridisk teori ha virkning på forståelsen av loven. Det foreligger en del litteratur som berører godtroerverv av løsøre. Kanskje er det i litteraturen at problemstillingen har størst plass og ikke i det praktiske liv. Av denne grunn har derfor juridiske teori stått bak mye av utviklingen omkring vindikasjon ved tyveri, brukstyveri eller ran. Dette gjenspeiles også i at det foreligger lite rettspraksis om temaet. Grunnen er at § 2 (1) første alternativ er en regel som sjelden blir gjenstand for domstolsbehandling. En årsak til dette er gjerne et løsøres normalt lave verdi, som gjør det uforholdsmessig dyrt for H å ta saken til retten. I noen grad vil likevel rettspraksis kunne ha betydning. Det er spesielt ved forhold uten lovregulering som kan berøre § 2 (1) første alternativs alminnelige innhold. De reelle hensyn kan være med på å kaste lys over det faktiske rettsbildet for vindikasjon ved tyveri, brukstyveri eller ran, samt eventuelle fordeler og ulemper med dette. Videre kan slike hensyn være med å klargjøre om det finnes tilfeller som er utelatt fra vindikasjonsunntaket til en negativ konsekvens, eller er det grunn til å ikke ta med andre strafferettsbrudd en det loven uttrykker.

---

er fra forarbeidene til da de endret fra ekstinksjonsprinsippet til vindikasjonsprinsippet ved stjålet løsøre.

²² Ot.prp. nr. 56 (1976-77), s. 6.

1.5 Opplegget videre

I det følgende vil det først foretas en presentasjon av de alminnelige vilkår for godtroerverv av løsøre etter ekstinksjonsloven. Grunnen til det er at vindikasjonsunntaket representerer et unntak fra ekstinksjonshovedregelen som skyver til side et oppfylt godtroerverv. Videre vil § 2 behandles og det vil ses nærmere på hvilke formuesforbrytelser i straffeloven vindikasjonsunntaket rammer og ikke rammer. Dernest vil innholdet i § 2 (1) første alternativ vurderes opp mot forhold som kan berøre anvendelsesområdet for rette eiers tilbakeføringsrett.

2 ALMINNELIGE VILKÅR FOR GODTROERVERV ETTER EKSTL. § 1

2.1 Generelt

I hovedregelen § 1 fremkommer det at om "en løsøreting [blir] solgt av den som sitter med tingen og får mottakeren den overlevert til seg i god tro, hindrer det ikke rettsvinning etter avtalen at avhenderen mangler rett til å rå over tingen". Bestemmelsen krever for det første at erververen må være i god tro. Avhenderen må videre være legitimert som rette eier av løsøret og erververen må ha fått tingen overlevert. Som det vil fremkomme i gjennomgangen av vilkårene under er det nær sammenheng mellom disse. Behandlingen vil således i noen grad kunne overlape.

2.2 Vilåret "solgt av"

Godtroerverv av løsøre er forbeholdt hvor tingen er blitt "solgt av" A til B. Den naturlige forståelsen av ordlyden taler altså om et avtaleerverv mot vederlag. Imidlertid rekker § 1 lengre enn rene salgsavtaler. Dersom løsøret er solgt på kreditt vil man ligge innenfor ordlydens salgskrav.²³ Likeledes regnes § 1 å gjelde for tilfeller hvor løsøret er blitt byttet.²⁴ Umiddelbart kan bytte synes å falle på siden av lovens ordlyd, da den naturlige salgssituasjonen normalt skjer ved betaling med penger. Det sentrale i "solgt" er

---

²³ Ot.prp. nr. 56 (1976-77), s. 36.

²⁴ Ibid.

imidlertid om det har funnet sted en betaling for tingen, i den forstand at det har skjedd en gjensidig overførsel av verdier mellom partene. Således rammes også bytte av gjenstander mot hverandre. I forlengelsen av forståelsen av salg som gjensidig verdioverførsel kan det også legges til grunn at betaling gjennom tjenester regnes som "solgt av". Ettersom en tjeneste vil representere en verdi i seg selv, på den måten at den normalt gjøres mot vederlag og kan tilføre mottakeren en verdiøkning, vil det fremstå som naturlig at dette kan fungere som motytelse i avtalen mellom A og B. Også tvangssalg faller innunder lovens ordlyd, på tross av at det da kun skjer en frivillig disposisjon fra B og ikke fra A.²⁵ I forhold til om gave rammes av ekstinksjonsmuligheten i § 1 er det ut ifra ordlyden et klart utgangspunkt at dette ikke omfattes. Grunnen er at kravet i ordlyden står som motsetning av hva som regnes for gavedisposisjon i juridisk tradisjon, nemlig vederlagsfri formuesoverføring ment å berike mottakeren.²⁶ Dette standpunkt fastslås også i forarbeidene. Hva gjelder gavesalg har lovgiver imidlertid overlatt til rettspraksis å avgjøre når man kan regne en slik sum for å falle innunder "solgt".²⁷

2.3 Gjenstanden for ekstinksjon i § 1 er "en løsøreting"

Ekstinksjonsloven gjelder for tredjemannskonflikter om en "løsøreting". Løsøre etter denne lov regnes som mindre, løse og håndgripelige ting som er lett avhendelige og som verken er fast eiendom eller tilbehør til fast eiendom.²⁸ Det er altså gjenstander som ikke har hovedfunksjon til fast eiendom som faller innunder lovens ordlyd. I tillegg vil også et fraskilt tilbehør fra fast eiendom medregnes "løsøre" i ekstinksjonsloven.²⁹ Tingen har da nemlig mistet sin hovedfunksjon til den faste eiendom. Visse løsøregjenstander som fly og skip er såpass store og særpregede at det finnes registre disse kan oppføres i. Det er da registreringen som gir grunnlag for om B kan påberope seg godtroerverv.

---

²⁵ Lilleholt, 2012, s. 125.

²⁶ Arnholm, 1964, s. 11 flg. Gavebegrepets betydning kommer også frem i øvrig litteratur (eks. Lødrup, 2012, s. 245). Gjennom rettspraksis og juridisk teori, har denne begrepsforklaringen blitt tradisjon i norsk rett for gaver på kryss av konkret rettsområde.

²⁷ Ot.prp. nr.56 (1976-77), s. 37.

²⁸ Falkanger, 1981, s. 217.

²⁹ Ot.prp. nr. 56 (1976-77), s. 36.

Realregistrerbart løsøre faller derfor utenfor situasjonen som gir B rett til å beholde løsøret etter § 1.³⁰

2.4 A er den som "sitter med tingen"

Godtroerverv etter § 1 forutsetter at B har fått solgt løsøregjenstanden til seg "av den som sitter med tingen". Ordlyden krever at avhenderen A må ha hatt tingen i sin besittelse. På den måten fremstår A som at han kan disponere over løsøret med den makt en eier har. Han har altså med et skinn av rett. I juridisk teori omtales det at A "sitter med tingen" som legitimasjon. At legitimasjonen kan spille inn både i forhold til Bs gode tro og den sikring han kan gjøre for sitt erverv, vil fremgå senere.

I forarbeidene utdyper lovgiver hva det vil si at A "sitter med tingen". For det første er det slike situasjoner som fremgår over i ordlydstolkningen, nemlig at A har tingen i sin besittelse. Det innebærer at han har løsøret fysisk i hende og på den måten makt over det. Besittelsen må være tilstede ved avhendingen av løsøret til B. Det er de ytre forhold på salgstidspunktet som legges til grunn ved vurderingen av om A har disponeringsrett.³¹

For det andre kan også omstendigheter utenfor ordlydens kjerne gi grunn til å objektivt anse det slik at A "sitter med tingen". Hvor A ikke har løsøret fysisk i hende ved tidspunktet for salget, men allikevel har en slik eierrådighet over gjenstanden som etter en konkret vurdering gir ham det skinn av rett som kreves for å anse ham som legitimert, kan B vinne rett etter § 1.³² Forarbeidene nevner blant annet at om A har makt til å få tingen overlevert til B vil dette gi ham legitimasjonen som kreves. Dette er typisk hvor løsøret er så stort at det praktisk ikke er mulig å oppfylle ordlyden i § 1 direkte. Det avgjørende er da at han har det faktiske herredømmet over løsøret. Befinner løsøret seg for eksempel i As lager, som A eller hans folk har nøklene til, anses A for å "sitte med tingen" selv om han ikke gjør dette direkte. Det samme gjelder om løsøret

---

³⁰ Ot.prp. nr. 56 (1976-77), s. 46.

³¹ Ibid. s. 36.

³² Ibid. s. 36.

befinner seg hos en tredjemann som har tingen på As vegne og som leverer tingen etter As ordre.³³

2.5 B får løsøret "overlevert til seg"

Det stilles videre i § 1 vilkår om at B får løsøret "overlevert til seg" for å kunne ekstingvere. En naturlig forståelse av ordlyden er at B må overta besittelsen av gjenstanden for å sikre sin stilling som eier – kalt sikringsakt. Gjennom "overlevert" klargjør lovgiver at det i utgangspunktet kreves en fysisk overgivelse av løsøret fra A til B. Overleveringen gjør at B overtar makten som besittelsen gav A, nemlig råderetten som eier. Videre sikrer også overleveringen at A ikke kan fortsette å disponere som rette eier av løsøret, da As legitimasjon fjernes.³⁴ Kjernen i vilkåret vil dermed ha parallell til As legitimasjon, da begge vilkår retter seg mot besittelse av løsøret og makten denne medfører.

Ifølge forarbeidene til loven er bakgrunnen for overleveringskravet i § 1 blant annet at det først ved overleveringen foreligger en etablert tilstand som er beskyttelsesverdig. I tillegg er det også da det er sikkert at B faktisk vil få sin rett som disposisjonen omhandlet, ettersom A på dette tidspunkt mister muligheten til å overdra løsøret igjen.³⁵ Videre åpner lovgiver i forarbeidene for at også tilfeller utenfor ordlydens kjerneområde kan føre til at B kan ekstingvere. Sikringsakten regnes for gjennomført hvis for eksempel løsøret er gitt til noen som opptrer på B sine vegne,³⁶ ettersom makten er flyttet fra A til B. Det samme må sies å gjelde hvor tingen oppholder seg hos en tredjemann. Det særpregede med denne situasjonen er at det ikke skjer noe overlevering overhodet ved at det verken er A som "sitter med tingen" eller B som får den "overlevert til seg". Det kan derfor umiddelbart fremstå som om ordlyden strekkes svært langt på bekostning av Hs opprinnelige rett. Avgjørende er det imidlertid at B oppnår den makt som en med faktisk eierskap har. Dette kan være hvor B, eller noen på vegne av B, i stedet for løsøret får overlevert eksempelvis dokumenter som representerer løsøret eller nøkler til hvor

---

³³ Ot.prp. nr. 56 (1976-77), s. 36.

³⁴ Ibid. s. 38.

³⁵ Ibid. s. 38.

³⁶ Ibid. s. 38.

det befinner seg.³⁷ Så lenge A samtidig mister sin rådighet over løsøret må B antas å ha tilstrekkelig enemakt over det, slik at han kan regnes å ha fått løsøret "overlevert til seg".

2.6 Kravet om en B i "god tro"

Det siste vilkåret som etter § 1 må være oppfylt for at B skal kunne slette Hs eldre rett i løsøret er selve roten i hva som anses for godtroerverv – nemlig "god tro". I § 1 (2) utdyper lovgiver hva "god tro"-vurderingen innebærer. Dette er de situasjoner hvor B enten "ikke forstår at avhenderen mangler rett og heller ikke burde ha forstått det om han hadde vært så aktsom som det må kunne kreves etter forholdene". Man tar utgangspunkt i hvordan en normalt utrustet og redelig person vil opptre i forhold til omstendighetene rundt salget.³⁸ For det første kan ikke B vinne rett til løsøret hvis han visste at A manglet disposisjonsrett. Det foreligger ikke noen beskyttelsesverdig interesse i å skulle beskytte en senere erverver hvis denne er klar over at gjenstanden egentlig tilhører en annen. For det andre stiller § 1 (2) opp en aktsomhetsnorm gjennom "god tro"-kravet. At B som har vært aktløs blir nektet ekstinksjonsmulighet begrunnes i at dette normalt sett er det rimeligste resultat. Foreligger det ytre, objektive faktorer som skaper tvil hos B om As disposisjonsrett, kreves det at B foretar undersøkelser som kan avklare denne.³⁹ Er B fortsatt i tvil, kan dette være indikasjoner på at As manglende rett. Burde han ut ifra disse forstå at A manglet rett til tingen – uten at han faktisk forstod dette – er det liten grunn til å la Bs rett gå foran. Opprinnelig eier H representerer parten som i slike tilfeller fortjener størst beskyttelse, fordi B ikke har levd opp til de forventninger man stiller ham i salgssituasjonen. Igjen ser man altså at det er avveiningen mellom H og Bs interesser som avgjør hvem som skal få beholde løsøret.⁴⁰

Selve bedømmelsen av om det foreligger aktsom god tro hos B baseres på det enkelte tilfellet, men med utgangspunkt i en objektiv norm.⁴¹ I loven uttrykkes momenter for en slik vurdering i § 1 (2). Blant annet "forholdene ved avhendingen, tingens art og

---

³⁷ Ot.prp. nr. 56 (1976-77), s. 38.

³⁸ Falkanger, 1999, s. 146-147.

³⁹ Lilleholt, 2012, s. 29.

⁴⁰ Ot.prp. nr.56 (1976-77), s. 40.

⁴¹ Ibid. s. 40.

omstendighetene ellers.” Disse momentene kan ha forskjellig betydning for ulike situasjoner og dermed stille ulike krav til hva som forventes av Bs gode tro. Når det gjelder ”forholdene ved avhendelsen”, vil eksempelvis et salg av en verdifull gjenstand på gaten kreve mer omfattende undersøkelser om As legitimasjon, enn salg i en butikk. Er gjenstanden ny, kreves enda mindre undersøkelser ved salg i butikk. Momenter ved ”tingens art” peker på at det kreves mer for at B anses å være i aktsom god tro, hvis løsøret han skal kjøpe er en gjenstand som typisk er utsatt for tyveri. Forhold som pris, størrelse og borttakelsesmulighet vil ha betydning i forhold til Bs undersøkelsesplikt. At loven uttrykker at ”forholdene ellers” også kan si noe om Bs gode tro, bekrefter den konkrete vurderingen av aktsomheten. Det åpnes for et vidt spekter av forhold, som at B er en forbruker, om det foreligger registerordning for løsøret eller prisen for gjenstanden.⁴²

Når det fastslås god tro hos B er det avgjørende at denne foreligger på tidspunktet for sikringsakten. Er B representert av en som handler på hans vegne må også denne være i god tro på dette tidspunktet. Det er i forhold til As legitimasjon at B eller representanten hans må være i god tro og ikke hvorfor H har mistet sin rett til løsøret.⁴³

3 VINDIKASJONSUNNTAKET I EKSTL. § 2 (1) FØRSTE ALTERNATIV

3.1 Generelt om innholdet i ekstl. § 2

I § 2 finner man bestemmelsen som omhandler de tilfeller hvor det har skjedd et salg av et løsøre som H mistet gjennom tyveri, brukstyveri, ran eller voldshandling. I slike situasjoner har rette eier fått muligheten til å vindisere sitt løsøre. Grunnen kan man finne i interesseavveiningen av H og Bs rettigheter. Ved tyveri har vektskålen gått i favør av H, da hans eierinteresse anses som mest beskyttelsesverdig. Dette på tross av at B har opptrådt på en slik måte som normalt gir ham størst beskyttelsesgrunnlag. De forskjellige rettsvirkningene i § 1 og § 2 viser hvordan avveiningen mellom H og Bs

---

⁴² Ot.prp. nr. 56 (1976-77), s. 40-41. Lovgiver kommer også der med eksempel på hvordan aktsomhetskravet kan svinge i ulike situasjoner.

⁴³ Ibid. s. 41-42.

interesser ligger bak reglene om ekstinksjon og vindikasjon. Tanken og ønsket er å oppnå det mest rimelige resultat i ulike situasjoner.

Under vil det skje en fremstilling av vilkårene for vindikasjonsunntaket som uttrykkes i § 2 (1) første alternativ. Det vil først ses på de materielle vilkår, som også innebærer en fremstilling av ordlydens kobling til strafferettens forbrytelser. Dernest vil det ses på hvilke beviskrav som stilles for at løsøret er frakommet H gjennom enten tyveri, brukstyveri eller ran, samt bevisbyrden.

3.2 Strafferettslige handlinger som gir rett for H å vindisere etter ekstl. § 2 (1) første alternativ

Lovteksten i § 2 (1) første alternativ ramser opp tre formuesforbrytelser som gir H rett til å vindisere sin løsøreting hvis den er frakommet ham gjennom disse. I tillegg gjelder vindikasjonsunntaket hvis at As legitimasjon er en konsekvens av vold eller trussel om vold. Dette aspektet vil imidlertid ikke bli tatt opp ettersom temaet i fremstillingen er rettet mot formuesforbrytelsene som vilkår for Hs rett til å vinne løsøret tilbake.

Formuesforbrytelsene som gir rette eier vindikasjonsrett er tyveri, brukstyveri og ran. Så lenge objektive vilkår, subjektive vilkår og vinnings hensikt "er eller må antas" å være oppfylte⁴⁴ kan H vindisere på tross av at gjerningsmannen er av ung alder eller utilregnelig.⁴⁵ Dette kan umiddelbart stride mot tanker fra strafferetten siden dette er forhold som utelukker straff, jf. strl. §§ 44 og 46⁴⁶. Imidlertid går ikke vindiseringen utover A, som normalt er den som har foretatt det straffbare⁴⁷, men den senere erverver B. Således vil ikke rettssikkerheten til en som ikke kan straffes være svekket. I tillegg vil det være urimelig overfor H, om tilfeldigheten at A eksempelvis er utilregnelig, skal frata

---

⁴⁴ Nærmere om dette i 3.3.

⁴⁵ Lilleholt, 2012, s. 227.

⁴⁶ Almindelig borgerlig Straffelov 22.05.1902 nr. 10.

⁴⁷ Bakgrunnen for at det ikke nødvendigvis er A som har begått lovbruddet, er vindikasjonsretten til H består selv om løsøret er avhendet i flere ledd. Dermed kan A i realiteten også ha vært i god tro om Hs eiendomsrett ved salget til B, hvis tyveriet skjedde tidligere i omsetningsrekken. Se Ot.prp. nr. 56 (1976-77) s. 44.

ham den lovfestede vindikasjonsmulighet som gjelder for de situasjoner han er blitt utsatt for.

Visse omstendigheter som fritar for straff etter straffeloven kan dog føre til bortfall av vindikasjonsretten for H. Har det eksempelvis skjedd en rettsvillfarelse etter strl. § 57 vil B kunne ekstingvere tingen⁴⁸. Det kan på en side fremstå som urimelig overfor H, da de faktiske omstendigheter fortsatt tilsier at han har hatt liten mulighet for å hindre situasjonen. På den andre siden, skal det mye til før det foreligger en unnskyldelig rettsvillfarelse, slik at det i realiteten er et sjeldent forhold. Det som gjerne heller vil slå inn er at det foreligger faktisk villfarelse etter strl. § 42 fra A, slik at han for eksempel trodde han avhendet sin egen ting. På den måten mangler vinningshensikt og forsettlig borttakelse. B kan ekstingvere fordi vilkårene for tyveri ikke er oppfylte og ei heller må "antas" å være tilstede.

I det følgende vil det skje en presentasjon av vilkårene for tyveri, brukstyveri og ran i straffeloven, ettersom disse må foreligge for at H skal kunne tilbakeføre løsøret til seg i henhold til § 2 (1) første alternativ.

3.2.1 Tyveri

I strl. § 257 finner man bestemmelsen for tyveri. Det fremkommer her at "den som borttar eller medvirker til å bortta en gjenstand som helt eller delvis tilhører en annen, i hensikt å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning ved tilegnelsen av gjenstanden" kan straffes for tyveri. Loven stiller gjennom formuleringen flere vilkår for når man kan karakterisere et forhold for tyveri. For det første er det "en gjenstand som helt eller delvis tilhører en annen" som er objektet i tyveribestemmelsen. Bruken av ordet "gjenstand" åpner for et vidt spekter av ting og kan således tolkes videre enn kun løsøreting, som er tema for denne fremstillingen. Ut ifra ordlyden fremkommer det også en forutsetning om at tingen må være eiet av noen da man borttar noen som "helt eller

---

⁴⁸ Ot.prp. nr.56 (1976-77), s. 43.

delvis tilhører en annen". På den måten avgrenses tyveri i strl. § 257 mot tilfeller hvor tingen er eierløs.⁴⁹

Et videre vilkår for tyveri er at gjerningsmannen "borttar" gjenstanden eller medvirker til dette. Borttakelsen er bestemmelsens straffbare handling. Ordlydstolkning av dette peker på at man fjerner tingen fra en annen persons besittelse. At "bortta" sikter til krenking av en annens besittelse, skiller tyveri fra underslag. Underslag rammer nemlig de tilfeller hvor gjerningsmannen selv hadde besittelsen av tingen. Her må det imidlertid igjen skilles mellom hvor gjerningsmannen besitter tingen og hvor det kun er tale om ihendehavelse.⁵⁰ Sistnevnte vil føre tilfellet tilbake under tyveri i strl. § 257. Videre kan tingen ikke være besittelsesløs – hvilket innebærer at eieren har mistet tingen slik at han ikke vet hvor den er. Om dette er tilfellet ved gjerningsmannens tilegnelse er det tale om ulovlig tilegnelse av hittegods og ikke tyveri.⁵¹

Skyldkravet i strl. § 257 er forsett i forhold til alle de objektive element. Det betyr at gjerningsmannen må ha gjort handlingene i de objektive vilkår bevisst – enten ved hensikt, sannsynlighetsforsett eller dolus eventualis. I tillegg til dette krever imidlertid også tyveribestemmelsen at gjerningsmannen har opptrådt "i hensikt å skaffe seg selv eller andre en uberettiget vinning ved tilegnelsen av gjenstanden". Hensikten er det sentrale, ikke om tyveriet faktisk gir gjerningsmannen vinningen han er ute etter.⁵² At tyveri rammes av vindikasjonsunntaket, gjør det også naturlig at grovt tyveri i strl. § 258 og naskeri i strl. § 391a gir samme rett. Dette fordi selve handlingen forblir den samme, men skylden er større eller mindre, slik at forholdet føres innunder en strengere eller mildere bestemmelse. Dette har også blitt lagt til grunn i forarbeidene til ekstinksjonsloven.⁵³

---

⁴⁹ Andenæs, 1996, s. 7-10.

⁵⁰ Forholdet mellom tyveri og underslag tas opp igjen i 4.2.

⁵¹ For mer grundig gjennomgang av sondringen mellom tyveri på den ene siden og underslag og ulovlig tilegnelse av hittegods på den andre siden, se Andenæs, 1996, s. 12-14.

⁵² Andenæs, 2011, s. 317.

⁵³ Ot.prp. nr.56 (1976-77), s. 44.

3.2.2 Brukstyveri

Den neste straffbare handling som gir H vindikasjonsrett etter § 2 (1) første alternativ er "brukstyveri". Straffebudet om brukstyveri finnes i strl. § 260 og objektet er motorvogn, motorbåt og luftfartøy.⁵⁴ Det fremkommer her at hvis man "rettsstridig tar en motorvogn og bruker den eller forføyer over den" regnes dette som et brukstyveri. Det er med andre ord tale om midlertidig bruk og skiller seg fra vanlig tyveri ved at det ikke trenger å foreligge vinnings hensikt. Motorvogn regnes ifølge strl. § 260 (2) som "ethvert kjøretøy (herunder sykkel) som har kraftmaskin til framdrift". Den straffbare handling er selve borttakelsen, samt bruk for personer som ikke tilhører "berettiges husstand" eller som ikke er i "hans tjeneste". Tilhører gjerningsmannen en av disse gruppene faller det utenfor bestemmelsen om brukstyveri.

At brukstyveri er inntatt som vindikasjonsgrunn i § 2 (1) første alternativ vil fremstå som naturlig i den forstand at det dreier seg om en form for tyveri. Også ved brukstyveri er jo tingen fratatt ham uten samtykke. Imidlertid vil det ved nærmere analyse kunne virke kunstig å ha med dette, da karakteren av forbrytelsen er midlertidig bruk. Hvis gjerningsmannen tar bilen for å avhende den videre til B vil forholdet nemlig falle innunder tyveribestemmelsen. Hvilke tilfeller vil da gjøre at brukstyveri kommer til anvendelse i forhold til H sin vindikasjonsrett?

Bestemmelsen kan anvendes for de tilfeller hvor A tok bilen til H med hensikt om midlertidig bruk. Etter hvert kommer han imidlertid på tanken om å selge bilen. Slik sett foreligger det ikke vinnings hensikt ved borttakelsen og på derfor må forholdet bedømmes etter brukstyveribestemmelsen. Videre kan det også være at det ikke foreligger bevis for en slik vinnings hensikt, selv om denne eksisterte da A tok motorvognen, og da vil det også være aktuelt å bedømme etter strl. § 260. I praksis har bestemmelsen om brukstyveri ikke så veldig stor rekkevidde, men det er altså mulig å påberope vindikasjon også etter denne. Det kreves imidlertid at B er i god tro ved kjøpet. Etter § 4 vil biler registrert i motorvognregisteret ikke gi grunnlag for dette, slik at H ved brukstyveri uansett vil ha stor mulighet til å vindisere bilen han har mistet.

---

⁵⁴ Lilleholt, 2012, s. 226.

3.2.3 Ran

I tillegg til tyveri og brukstyveri kan H kreve tilbake sin rett til løsøret hvis det er fratatt ham gjennom ran, jf. § 2 (1) første alternativ. Ran kan beskrives som en kombinasjon av tyveri og vold,⁵⁵ og det er derfor naturlig at dette gir H vindikasjonsrett. Det er i strl. § 267 man finner bestemmelsen om ran. Den straffbare handling er presentert slik at gjerningsmannen "bemektiger seg en gjenstand som helt eller delvis tilhører en annen". Her kan det trekkes linjer til tyveribestemmelsen.

For det første er objektet for bestemmelsene er like.⁵⁶ For det andre gir vilkåret "bemektiger seg" hentydning til at det skjer en borttagelse av gjenstanden, slik som i strl. § 257. Dette vilkåret inneholder imidlertid et element av makt som ikke finnes ved tyveri.⁵⁷ Maktelementet uttrykkes gjennom formuleringen "øve vold mot en person eller sette ham ut av stand til forsvar eller ved hjelp av trusler som framkaller alvorlig frykt for vold mot noens person". En tredje likhet mellom ran og tyveri er at det må foreligge hensikt "å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning", se 3.3.1. I tillegg må det også, som ellers i strafferetten, foreligge forsett for alle de objektive elementer som lovteksten fremstiller.

3.3 Vilkaeret om at løsøret "er eller må antas å være fravendt eieren" gjennom tyveri, brukstyveri eller ran

I ekstl. § 2 (1) første alternativ kommer det frem at vindikasjonsretten for H forutsetter at tingen "er eller må antas å være fravendt" ham ved enten tyveri, brukstyveri eller ran. Denne formuleringen gir en indikasjon på hvilket beviskrav som stilles i § 2 (1) første alternativ. Hvor en ting "er (...) fravendt eieren" vet man at løsøret ble fratatt H gjennom tyveri, brukstyveri eller ran. I slike situasjoner er altså bevisene tilstrekkelig for å gi H rett til løsøret. Hvilke krav som stilles til bevisene gjennom "må antas" kan imidlertid

---

⁵⁵ Andenæs, 1996, s. 83.

⁵⁶ "en gjenstand som helt eller delvis" jf. strl. §§ 257 og 267.

⁵⁷ Andenæs, 2011, s. 373.

skape tvil. I sivilretten er det alminnelige utgangspunktet sannsynlighetsovervekt.⁵⁸ Siden § 2 (1) første alternativ har en nær sammenheng med strafferetten, hvor et straffbart forhold må bevises utover enhver rimelige tvil, kan det imidlertid spørres om det kreves noe mer enn sannsynlighetsovervekt for å kunne gi H vindikasjonsrett.

Ordlyden "må antas" peker på at det foreligger objektive holdepunkter for at løsøret er frakommet H gjennom tyveri, brukstyveri eller ran.⁵⁹ At det ikke kreves mer enn objektive holdepunkter synes å tale i retning av at sannsynlighetsovervekt er nok for å gi H rett til løsøret. Dette synspunktet kan grunngis i at Hs eiendomsrett regnes som mest beskyttelsesverdige. Slik sett er det tilstrekkelig at H beviser at tingen kom fra ham gjennom en handling som i det ytre tilsvarte et tyveri, brukstyveri eller ran.⁶⁰ Lilleholt⁶¹ eksemplifiserer dette på følgende måte:

"Fotoapparatet vart borte frå kafébordet, og verten såg ein ung mann gå av garde med det, men eigaren kan ikkje prove at det vart teke i vanvare eller av nokon som trudde han åtte det. Når H finn det att hjå B, som har kjøpt det av ein blakk jusstudent som no ikkje let seg oppspore, kan H krevje å få det att. Det er nok til å hindre ekstinksjon etter godtrulova at eigaren kan godtgjera at "tingen er tatt ved en handling som i det ytre har karakter av tyveri mm". Dette er det som ligg i formuleringa "må antas" i godtrul. § 2 nr. 1."

På den annen side vil vindikasjonsunntaketets nære sammenheng til strafferetten tale for at det burde være strengere beviskrav her. I sivile saker med elementer fra strafferetten økes beviskravet iblant til at det kreves kvalifisert sannsynlighetsovervekt.⁶² Hvis beviskravet økes for vindikasjon vil B oppnå større beskyttelse for sin rett. Ettersom hovedregelen i dag er ekstinksjon kan det derfor fremstå som rimelig at B har denne graden av beskyttelse, da han har innrettet seg som eier til løsøret. Dette kan tale for at beviskravene bør samordnes, slik at det eksempelvis kreves kvalifisert sannsynlighetsovervekt.

---

⁵⁸ Mæland, 2009, s. 190.

⁵⁹ Lilleholt, 2012, s. 227.

⁶⁰ Ot.prp. nr. 56 (1976-77), s. 44.

⁶¹ Lilleholt, 1999, s.115-116.

⁶² Mæland, 2009, 191.

Krav om kvalifisert sannsynlighetsovervekt i sivile tvister er imidlertid mest naturlig i saker hvor det er spørsmål om en av de saksøkte har begått straffbar handling. I forhold til rette eiers tilbakeføringsrett er spørsmålet derimot om Bs nyere eiendomsrett kan stå seg mot Hs eldre. Således er selve straffespørsmålet om As gjerning kun av indirekte betydning i hjemmelsmannskonflikten. Det vil derfor fremstå som urimelig om H skal måtte ha så sterke beviser for de objektive vilkår for å kunne vindisere at det blir en såpass arbeidskrevende prosess at han kanskje må oppgi sin sak. At H i tillegg normalt sett ikke har hatt mulighet til å opptre mer aktsomt i en tyverisituasjon taler også imot at man skal tolke beviskravet strengere på grunn av den nære sammenhengen med strafferetten.

I forarbeidene⁶³ til § 2 (1) første alternativ klargjør lovgiver at beviskravet i utgangspunktet må dekke både det straffbare forholds objektive og subjektive sider. Særlig grunnet at den subjektive skyld skal dekkes vil det da være av betydning for H at "må antas" ikke stiller strengere krav enn sannsynlighetsovervekt. Skulle H måtte gjøre det kvalifisert sannsynlig eller bevist utover enhver rimelig tvil at en ukjent gjerningsmann handlet med forsett og i vinnings hensikt da han stjal kameraet, vil H risikere at han ikke kan vindisere sin ting. Ved å kun kreve sannsynlighetsovervekt, vil man imidlertid kunne "anta" at så lenge det foreligger omstendigheter som objektivt sett i det ytre ligner tyveri, foreligger også subjektiv skyld hos gjerningsmannen. Det er derfor gode grunner til å ikke stille et strengere beviskrav ved vindikasjonsunntaket på tross av båndene til strafferetten.

I forlengelsen av fremstillingen om beviskravet vil det også være aktuelt å klargjøre at det er H som har bevisbyrden for at løsøret er frakommet ham gjennom tyveri, brukstyveri eller ran. Det kan ikke pålegges B å skulle måtte bevise at gjenstanden han kjøpte av A ikke er den samme som Hs forvunnede ting. B har ikke noen forutsetning for å vite dette. Hvis A sin legitimasjon ved avhendelsen fremstod troverdig, må de undersøkelser B foretok ved salget være tilstrekkelig for at han går klar. At H sitter med bevisbyrden fremkommer ikke direkte fra loven, men det er et alminnelig utgangspunkt

---

⁶³ Ot.prp. nr. 56 (1976-77) s. 44.

at den som påstår seg en rett av saksøkte må stå for bevisene for dette.⁶⁴ I tillegg uttrykker forarbeidene at utgangspunktet er at det er "eieren som må godtgjøre at tingen er fravendt ham på en måte som nevnt i bestemmelsen."⁶⁵

4 ANDRE STRAFFBARE HANDLINGER SOM DEL AV EKSTL. § 2 (1)

FØRSTE ALTERNATIV

4.1 Innledning

Som det fremkommer i gjennomgangen av § 2 (1) første alternativ kan H vindisere ved de tilfeller hvor han er blitt fratatt tingen gjennom tyveri, brukstyveri eller ran. Dette er begrunnet i den tanke at H ikke skal måtte lide tap ved å ha blitt utsatt for en straffbar handling. Det er imidlertid forbrytelser i straffeloven som har flere likhetstrekk med tyveri og ran, men som ikke er omfattet av ordlyden i § 2 (1) første alternativ. Det tenkes da spesielt på underslag, bedrageri og utpressing. Alle disse tre er, i likhet med tyveri og ran, også karakterisert som vinningsforbrytelser. På den måten foreligge en så nær tilknytning mellom forbrytelsene at det kan være interessant å vurdere nærmere om og eventuelt hvorfor disse er utelatte fra vindikasjonsretten i § 2. I det følgende vil det derfor foretas en vurdering av om rettstilstanden de lege lata utelukker H å vindisere der han er blitt utsatt for underslag, utpressing og bedrageri. Videre vil det skje de lege ferenda-drøftelser for å se på hva som rettspolitisk sett er den beste løsning for den innholdsmessige rekkevidden av opprinnelig eiers rett til å kreve løsøret tilbake hvis han er blitt utsatt for en av de nevnte vinningsforbrytelsene.

4.2 Underslag

Straffebestemmelsen for underslag er å finne i strl. § 255. Hvis gjerningsmannen "tilegner seg en løsøregjenstand som han besitter, men som helt eller delvis tilhører en annen" er dette underslag. Ordlyden "løsøregjenstand" er snevrere enn den som anvendes i tyveribestemmelsen, men vid nok til også å omfatte penger – den løsøregjenstand som underslås mest. Videre skal vilkåret om at tingen "helt eller delvis tilhører en annen" tolkes likt som for tyveri, se 3.2.1. I tillegg må både subjektive krav og

---

⁶⁴ Mæland, 2009, s. 191.

⁶⁵ Ot.prp. nr.56 (1976-77), s. 44.

vinnings hensikt være oppfylte. Hva gjelder "besitter" er dette det som skiller underslag fra tyveri.⁶⁶ Besittelse vil etter en naturlig tolkning være hvor gjerningsmannen har tingen i sin varetekt. Dette er en motsetning til tyveri, som rammer hvor tingen blir tatt fra *eierens* besittelse - eller en på hans vegne. Likevel er det i forhold til nettopp besittelsen at tyveri og underslag kan ha en uklar grense og denne uklarheten kan gi grunn til at H muligens burde gis vindikasjonsrett også ved underslag.

Om forholdet skal regnes som besittelse eller ihendehavelse beror på varigheten av A sin rådighet over løsøret før han avhendet det til B og graden av selvstendighet rådigheten hadde.⁶⁷ Et typetilfelle som kan belyse grensen mellom besittelse og ihendehavelse er forskjellige ansettelsesroller i en bedrift, illustrert av Andenæs gjennom en vanlig ansatt og daglig leder.⁶⁸ Bedriften H selger eksempelvis skotøy. En vanlig ansatt A tar med seg hjem et par sko uten å betale, for så å selge disse til en godtroende B. Da vil A regnes å ha hatt skoene i hende ved hjembringelsen og ikke i besittelse av dem, slik at forholdet regnes som tyveri. Det er ikke er tale om en selvstendig eller lengre rådighet over skoene før han bringer dem hjem. Skulle det derimot være tale om daglig leder A i bedriften H vil han ha en rolle som naturligvis har større rådighet over varelageret. Daglig leder ordner normalt med bestilling, betaling og levering av skotøyet. Således har han både lengre og mer selvstendig rådighet over skoene. Man anser derfor A for å være i besittelse av skoene ved hjembringelsen slik at forholdet regnes som underslag. At det regnes som besittelse beror imidlertid på at det har vært et større selvstendig ansvar i vedkommendes rolle, og ikke konkret av tittelen. Hvem som regnes for å begå underslag i motsetning til tyveri kan derfor stille seg forskjellig i ulike bedrifter.

4.2.1 De lege lata

Ordlyden til vindikasjonsunntaket i § 2 (1) første alternativ gir rettsanvender klare retningslinjer for når H kan kreve tilbake sitt løsøre som er solgt til godtroende B. Måten loven er blitt formulert på må i utgangspunktet anses som uttømmende. Det vises til

---

⁶⁶ Andenæs, 1996, s. 14.

⁶⁷ Ibid. s. 14-17.

⁶⁸ Lilleholt, 1999, s. 115.

konkrete tilfeller som gir H rett til å vindisere uten at det åpnes for tilfeller som er unevnte. At lovgiver har utelukket underslag fra listen i § 2 (1) første alternativ tilsier at det er blitt ansett at H må tåle å miste sin eiendomsrett til en løsøreting hvis han blir rammet av underslag. Således fremstår rettstilstanden ut ifra den alminnelige ordlyd å ikke omfatte underslagstilfellene.

Også forarbeidene gjør det klart at det er ment som gjeldende rett at underslag skal falle utenfor de tilfellene som gir H rett til å vindisere.⁶⁹ Lovgiver gir imidlertid ikke noen begrunnelse for hvorfor underslag utelukkes og dette kan gi uttalelsen svekket betydning. Likevel vil det være nærliggende å anta at lovgiver har valgt å unnta underslag fra vindikasjonsunntaket i § 2 (1) første alternativ på bakgrunn av at interesseavveiningen mellom H og Bs eiendomsretter i slike tilfeller går i Bs favør. Underslagstilfellet har nemlig ikke samme beskyttelsesbehov som tyveri, brukstyveri og ran. Ved underslag har H i større grad selv lagt til rette for at A hadde den legitimasjonen han trengte, ved å gi ham besittelsen. Videre i forarbeidene fastslår lovgiver at også underslag som rammes etter naskeribestemmelsen i strl. § 391 a faller utenfor vindikasjonsretten til H. Slik sett får strl. § 391 a spaltet virkning i forhold til godtroerverv av løsøre – tyveri som bedømmes som naskeri gir vindikasjonsrett for H, mens underslag som regnes for naskeri gir B ekstinksjonsmulighet.

4.2.2 De lege ferenda

Som det fremkommer av avsnittet over er det klart at gjeldende rett ikke gir H vindikasjonsmulighet ved underslag. Imidlertid kan det uklare skillet mellom besittelse og ihendehavelse gi grunn til å vurdere om det i norsk rett likevel burde bli gitt H mulighet til å kreve løsøret tilbake. Hensynet bak § 2 (1) første alternativ om at den mest beskyttelsesverdige part er en som har fått krenket sin eiendomsrett gjennom tyveri vil også kunne gjøres gjeldende hvor H er blitt utsatt for underslag fra A. Vindikasjonsunntaket bygger blant annet på den grunntanke at det rimeligste resultat er å gjeninnføre Hs eiendomsrett til tingen på bekostning av B i god tro hvor han har blitt utsatt for en kriminell handling. Dette hensyn kan også overføres til en situasjon der H

---

⁶⁹ Ot.prp. nr.56 (1976-77), s. 43.

er blitt utsatt for et underslag. I likhet med et tyveri har ikke H alltid mulighet til å skjerme seg mot dette. I tillegg har H fått krenket sin eiendomsrett av en som uten tillatelse egenmektig har forføyret over løsøre. H har ikke sagt fra seg eiendomsretten. Slik sett vil hans stilling som eier fortsatt være reell for ham. Skulle derfor løsøret dukke opp igjen er det rimelig at hans eiendomsrett går foran godtroende Bs senere ervervede rett. Dette uttrykkes i prinsippet om at den eldste rett går først.

Et moment som taler mot at underslag burde tas med i § 2 (1) første alternativ er at H spiller en mer sentral rolle når det kommer til As legitimasjon. Her har nemlig H handlet i tillit til A og således latt ham sitte med tingen slik at A kunne råde som eier. Det bør ikke gå utover B i god tro, at H har lagt sin lit til feil person. H kunne nemlig foretatt seg grundigere undersøkelser i forkant, for å klargjøre om A var verdt tilliten han fikk. I sammenheng med at A har besittelsen vil også det at H selv ikke har særlig tilknytning til tingen være av vekt når man ser på hvem som har det største beskyttelsesbehov av H og B. Det vil nemlig i disse situasjoner ofte være B som har opparbeidet seg nærmest forhold til gjenstanden, hvilket taler for at B bør få beholde den. Siden H ikke selv besitter tingen kan det i tillegg ta tid før han merker at løsøret er underslått. B har da gjerne ha hatt tingen hos seg så lenge at hans eierrett synes mer etablert enn H sin. Det tilsier at B er parten som bør ha vern for sin etablerte stilling. På bakgrunn av dette må det legges til grunn at lovgivers valg om å unnta underslag fra vindikasjonsmuligheten til H er velbegrunnet og riktig.

4.3 Utpressing

I strl. § 266 er det inntatt straffebud for utpressing. Det fremkommer i første ledd at "for utpresning straffes den som i hensikt derved å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning, ved rettsstridig atferd eller ved å true med slik atferd tvinger noen til å foreta en handling som volder tap eller fare for tap for ham eller den han handler for".

Bestemmelsen handler altså om tvang gjennom rettsstridig atferd eller trussel om dette. Det er dette som er straffebudets objektive gjerningsinnhold. Hva som skal regnes som "rettsstridig" kan være forhold både innen straffelovgivningen, som trussel om vold, men også trussel om handlinger som ikke er straffbare – for eksempel trussel om

kontraktsbrudd.⁷⁰ I strl. § 266 andre ledd er det inntatt at også tvang ved trussel om en berettiget "anklage eller anmeldelse for noe straffbart", samt "fremsettelse av ærekrenkende beskyldning eller skadelig opplysning" regnes som utpresning. Det at man har å gjøre med en rettmessig anklage har altså ingen betydning, så lenge den brukes som tvangsmiddel for å oppnå vinning. Videre kan utpressingen ramme en annen enn den som presses, på den måten at trusselen retter seg mot en annen enn den som tvinges til å handle. En "handling" er hva offeret tvinges til å gjøre og rammer både en faktisk handling og unnlattelse.⁷¹

4.3.1 De lege lata

I § 2 (1) første alternativ er utpressing ikke inntatt som et av alternativene som gir H rett til å vindisere sitt løsøre. Rent ordlydsmessig gir alminnelig utpressing derfor ikke opprinnelig eier mulighet til å kreve tingen tilbake fra B. I forarbeidene konstaterer lovgiver at utpressing faller utenfor vindiseringsunntaket.

4.3.2 De lege ferenda

Det er flere momenter som kommer inn i vurderingen av om ren utpressing bør gi H rett til vindikasjon. For det første vil det at H har mistet sin ting som følge av et straffbart forhold tale for at han burde ha rett til å kreve den tilbake. Dette kan begrunnes i et reparasjonshensyn. Man har gjerne liten mulighet for å skjerme seg, og sett i forhold til underslag er man muligens mindre å klandre. H har ikke overlatt besittelsen til noen andre. På den måten har han heller ikke gitt fra seg den direkte kontrollen over løsøret ved å stole på feil person. Ved utpressing er det altså i større grad som følge av As opptreden mot H at han mister tingen og dermed mindre å la H ta risikoen for ved sin egenopptreden. Der og da kan det være vanskelig for H å handle på en annen måte som hindrer ham i å miste tingen. Dette taler for at utpresning burde være en del av unntaket i § 2 (1) første alternativ som gir H rett til å kreve tingen tilbake fra B i god tro.

---

⁷⁰ Andenæs, 2011 s. 366. For en sammenlikning av andre nordiske lands bruk av utpresningsbegrepet, se petitavsnittet på samme side.

⁷¹ Ibid. s. 367.

Et annet moment som taler for at utpressing burde tas med i vindikasjonsunntaket, er at utpressing har likhetstrekk både til vinningsforbrytelsene i § 2 (1) første alternativ, samt vindikasjonsunntaket om grov tvang i § 2 (1) andre alternativ. I sistnevnte bestemmelse siktes det til avtl. § 28 om grov tvang.⁷² Vindikasjonsmulighet for H er etter dette mulig hvis avtalen baserer seg på "annen vold eller trussel om vold". Forarbeidene presiserer imidlertid at også hvor tingen er tatt fra ham gjennom vold eller trussel om vold uten at det foreligger noen direkte avtale, så gjelder dette som vindikasjonsgrunn.⁷³ Gjennom denne uttalelsen gir lovgiver H mulighet til vindikasjon for situasjoner som rammes av strl. § 222 om straffbar tvang. At det for slike tilfeller er gitt H rett til å tilbakeføre løsøret, taler for at også utpressing burde gi vindikasjonsrett. Grunnen er at utpressingsbestemmelsen er laget over samme lest som bestemmelsen om straffbar tvang. Det som skiller dem er at utpresningsbestemmelsen krever vinnings hensikt og tap eller fare for tap. Med andre ord regnes utpressing som straffbar tvang med vinnings hensikt. Om dette foreligger, bedømmes forholdet etter den strengere strl. § 266. Slik sett kan man altså se utpressing som en hybrid mellom de to vindikasjonsgrunnene i § 2 (1) – gjennom koblingen til strl. § 222 jf. avtl. § 28 er utpresning en form for grov tvang med vilkår om vinnings hensikt. Kravet om vinnings hensikt kan igjen spores til vindikasjonsgrunnene etter § 2 (1) første alternativ. Dette taler for at utpressing burde gi H rett til å kreve tilbake sin løsøreting.

Et annet moment som kan tale for vindikasjon for utpressingstilfellene er at det i ransbestemmelsens andre ledd er en parallell formulering til § 266 som gir rette eier tilbakeføringsrett. I strl. § 267 (2) uttrykkes det at den som "tvinger noen til å foreta en handling som volder tap eller fare for tap for ham eller den han handler for" straffes for ran hvis det er tatt i bruk midler som nevnt i første ledd og om det foreligger slik hensikt som kreves. Denne formuleringen er nærmest tilsvarende med innholdet i utpressingsbestemmelsen og medfører i realiteten at utpressing som inneholder visse elementer bedømmes som ran. I forhold til om § 2 (1) første alternativ bør gi H vindikasjonsrett ved utpressing kan dette stille seg interessant, da det er klart at alminnelig utpressing de lege lata faller utenfor, mens ran faller innenfor ordlyden. Når

---

⁷² Ot.prp. nr. 56 (1976-77), s. 43.

⁷³ Ibid.

det er graden av lovbruddets grovhet som skiller, mens handlingene er like, vil det kunne fremstå som lite forutberegnelig for H at han ikke alltid kan kreve sin ting vindisert. På tross av at H i situasjoner som rammes av § 267 (2) muligens har enda mer begrenset handlingsspenn enn ved rene utpressingstilfeller, vil han kunne ha samme beskyttelsesbehov for sin eiendomsrett. Det er som nevnt ikke alltid at H kan hindre utpressingen uansett hvilken grad denne tar form i. Koblingen som utpressing har til både ran og grov tvang gir dermed grunn for at strl. § 266 burde gi rette eier vindikasjonsrett etter § 2 (1) første alternativ.

4.4 Bedrageri

Bestemmelsen i strl. § 270 gjør det straffbart å begå bedrageri ”i hensikt skaffe seg eller andre en uberettiget vinning”. I § 270 (1) er vanlig bedrageri inntatt. Her fremkommer det at om gjerningsmannen ”ved å fremkalle, styrke eller utnytte en villfarelse rettsstridig forleder noen til en handling som volder tap eller fare for tap for ham eller den han handler for” kan han straffes. Hva gjelder subjektive forhold tilsvarende dette øvrige fremstillinger – det kreves forsett og vinnings hensikt. Det objektive gjerningsinnhold er delt i tre; det må fremkalles, styrkes eller utnyttes en villfarelse, det må rettsstridig forledes noen til en handling og handlingen må volde tap eller fare for tap. Dette skal ses på i korte trekk i det følgende.

Ordlyden ”fremkalle, styrke eller utnytte en villfarelse” åpner for at både villfarelser som ikke forelå fra før, samt de som gjorde det, rammes. Gjerningsmannen begår altså bedrageri hvis han står bak at villfarelsen skjer, men også hvis han forsterker en villfarelse som er tilstede eller benytter seg av denne ved å ikke korrigere villfarelsen.⁷⁴ Når det gjelder vilkåret om en ”villfarelse” taler ordlyden om at den annen part blir ført bak lyset. Skjer ikke dette er man utenfor bedrageriområdet. Det må videre være slik at denne villfarelsen ”forleder” parten som gjerningsmannen handler med til å foreta en tapsbærende handling. Dette innebærer at det foreligger årsakssammenheng mellom villfarelsen og tapet.⁷⁵ Videre er det kun en rettsstridig forledelse som rammes, hvilket er tilfellet hvis gjerningsmannen har opptrådt i strid med prinsippet om redelighet og

---

⁷⁴ Andenæs, 2011, s. 380-381.

⁷⁵ Ibid. s. 382-384.

god tro.⁷⁶ Til sist må det objektive vilkåret om tap eller tapsfare være oppfylt. Ordlyden retter seg mot økonomisk tap ved en formuesoverføring mellom parten og gjerningsmannen.⁷⁷

4.4.1 De lege lata

Som allerede fremholdt under utpressing og underslag, stenger ordlyden i § 2 (1) første alternativ for at øvrige straffbare forhold enn tyveri, brukstyveri og ran kan gi H rett til å vindisere tingen. At forarbeidene ytterligere presiserer at det er meningen at bedrageri skal falle utenfor taler for at dette er gjeldende rett. Det er derfor klart at bedrageri ikke gir rette eier mulighet til å vindisere løsøret etter § 2 (1) første alternativ.

4.4.2 De lege ferenda

At bedrageri er en vinningsforbrytelse slik som tyveri og ran taler for at H burde ha hatt vindikasjonsrett på lik linje med disse. Imidlertid vil det ved bedrageri i langt større grad være mulig for H å kunne hindre at løsøret kommer fra ham, som ved å sjekke grundigere opp i forholdene omkring As rolle. Slik sett har H en mer aktiv rolle i tidsrommet før han mister løsøret sitt, og det bør være ham det går utover hvis han ikke har vurdert risikoen riktig. B i god tro vil i dette konkrete tilfellet normalt fremstå som parten med mest verdig beskyttelse, da han har gjort alt som kreves av ham i forhold til aktsomhet. Et annet moment som gjør at de beste grunner taler for å holde bedrageri utenfor vindikasjonsunntaket er at denne straffebestemmelsen har likhetstrekk til situasjonen hvor H har inngått en avtale med A basert på svake ugyldighetsgrunner. At svake ugyldighetsgrunner faller utenfor unntaket i § 2 (1) andre alternativ⁷⁸, gir inntrykk at det i utgangspunktet er B som sin eierinteresse som regnes som sterkest i slike situasjoner. Hvis både svake ugyldighetsgrunner og bedrageri skulle rammes, ville H hatt en veldig vid adgang til å kreve løsøret tilbake hvor han forholdsvis enkelt kunne hindret As legitimasjon. Dette hadde blitt for mye på bekostning av Bs godtroende ervervelse av tingen. I tillegg ville den vide adgangen til vindikasjon ha skapt

---

⁷⁶ Andenæs, 2011, s. 386.

⁷⁷ Ibid. s. 389.

⁷⁸ Ot.prp. nr.56 (1976-77), s. 8. Se også Brækhus og Hærem, 1964, s. 424.

rettstekniske problemer, både ved at slike saker ville blitt hyppigere og at det er vanskelig å bevise om A faktisk visste om og bygget ervervet på Hs villfarelse.

Det må derfor legges til grunn at de beste grunner taler for at bedrageri er et straffbart forhold som bør forbli utenfor ekstl. § 2 (1) første alternativ sin rekkevidde.

5 TILFELLER SOM BERØRER VINDIKASJONSUNNTAKET I EKSTL. § 2

(1) FØRSTE ALTERNATIV

5.1 Innledning

Den dynamiske tingsretten er i stor grad avklart når det kommer til hvilke rettigheter en erverver har i en konflikt mot en annen. Er det en konflikt mellom H og B vinner B rett etter § 1 hvis han har oppfylt vilkårene for godtroerverv. Er imidlertid løsøret fratatt H gjennom tyveri, brukstyveri eller ran har lovgiver kommet til at det er Hs eiendomsrett som fortjener sterkest vern. Derfor kan H i disse situasjoner vindisere. Noen ganger kan imidlertid utgangspunktet om Hs vindikasjonsrett berøres av forhold ved situasjonen på en måte som har betydning for innholdet av Hs adgang til å få løsøret tilbake. Slik sett kan B iblant likevel vinne rett til løsøret på bakgrunn av øvrige regler. I andre tilfeller kan slike regler, både lovfestede og ulovfestede, komme til å utvide vindikasjonsretten til H etter § 2 (1) første alternativ. Faktorer som berører vindikasjonsunntakets innhold er tema i det følgende.

5.2 Passivitet

Et av tilfellene som kan påvirke utgangspunktet om Hs vindikasjonsrett etter § 2 (1) første alternativ, er passivitet. I § 3 (1) har lovgiver inntatt en regel som krever at H fremsetter vindikasjonskravet overfor B "uten ugrunnet opphold etter at eieren har fått slik viten at han kunne gjøre kravet gjeldende eller burde ha skaffet seg slik viten". Ordlyden gir uttrykk for at hvis H forholder seg passiv overfor B ved å ikke fremsette vindikasjonskravet mot ham i tide, så mister H retten til å kunne søke tilbake løsøret sitt.

Slik sett representerer § 3 (1) en begrensning på vindikasjonsunntaket i § 2 (1) første alternativ. Innholdet i passivitetsregelen i § 3 (1) vil nå presenteres.

For å kunne vurdere om H har opptrådt passivt må fristen for fremsettelsen av vindikasjonskravet ha blitt satt i gang. Det er to alternativ i § 3 (1) for hvor tid denne begynner å løpe. Det er både hvor han "har fått slik viten" om forholdene rundt vindikasjon, samt hvor han "burde ha skaffet seg slik viten". Ordlyden åpner slik sett for å ramme når H har faktisk kunnskap, samt hvor det foreligger så klare holdepunkter for vindikasjonsmuligheten at han kan regnes for å skulle forstå dette. Det stilles her et krav om en viss aktsomhet fra H. Hvis han ikke melder fra om sitt vindikasjonskrav overfor B, hvor H har hatt nok kunnskap om dette eller hvis han lar være å følge opp en ledetråd, kan han bebreides slik at han mister sin rett etter § 2 (1) første alternativ.⁷⁹

Det stilles videre som vilkår i § 3 (1) at H må fremsette vindikasjonskravet "uten ugrunnet opphold" etter at han har fått vite eller burde vite om sin vindikasjonsrett. Gjør han ikke dette regnes han som passiv slik at han mister sin rett til tingen. Også her klargjør forarbeidene hva som er ment med den valgte ordlyd, nemlig at H gir B beskjed om sin vindikasjon snarest mulig. Dette gir imidlertid ikke stort mer enn selve lovteksten, men det presiseres at det er tale om en konkret vurdering som bør ses opp mot tingens art og partenes stilling. Det uttrykkes at særlig hvor B disponerer over løsøret i den tro at han er eier vil det anses som urimelig av H å vente for lenge med å fremsette vindikasjonskravet.⁸⁰ Dermed skal det mindre til i disse situasjoner for hvor tid det regnes for at H har gått utover den tidsramme han kan bruke på å fremsette vindikasjonskravet.

At passivitet fra H kan begrense den normale rekkevidden av vindikasjonsunntaket etter § 2 (1) første alternativ kan begrunnes i både innrettelseshensyn, rimelighetshensyn og den grunnleggende interesseavveining av H og Bs eiendomsrettigheter som ekstinksjons- og vindikasjonsreglene representerer. Velger H å vente med å fremsette

---

⁷⁹ Ot.prp. nr.56 (1976-77), s. 45.

⁸⁰ Ibid. s. 45

kravet om løsøret vil det at B har innrettet seg med en forventning av at han er reell eier tale for at det er hans interesse som er mest beskyttelsesverdig. I tillegg vil det fremstå som sterkt urimelig hvis H skal kunne komme når det passer ham og kreve løsøret tilbake. Gjennom sin passivitet har H opptrådt slik at ekstinksjonsregelen er mest naturlig å la vinne igjennom, ettersom han ikke kan ha forventninger om at retten hans er ubegrenset tidsmessig. Også Brækhus og Hærem ville før § 3 (1) åpne for at en passivitetsregel skulle kunne begrense rette eiers vindikasjonsrett.⁸¹ Synspunktet om at slik atferd svekker beskyttelseskravet til H har med andre ord eksistert lenge i norsk rett, nettopp med den begrunnelse at H ikke fortjener å vinne gjennom som den beskyttelsesverdige part om han ikke utviser nok interesse til å sikre sin posisjon som eier.

5.3 Klanderverdig opptreden fra H i forkant av tyveriet, brukstyveriet eller ranet

Om § 2 (1) første alternativ berøres av hvordan H opptrer i forkant av at løsøret kommer fra ham gjennom enten tyveri, brukstyveri eller ran er tema i det følgende. Som utgangspunkt er det klart at det ikke foreligger noen lovfestet begrensning av vindikasjonsunntaket i ekstinksjonsloven på bakgrunn av Hs opptreden. Vurderingen vil derfor se på om det foreligger en ulovfestet regel⁸² om at klanderverdig opptreden fra H kan medføre bortfall av vindikasjonsretten H har gjennom § 2 (1) første alternativ begrenses, slik at B kan få beholde løsøret han ervervet i god tro. Med klanderverdig opptreden⁸³ siktes det til uaktsom opptreden fra H som har lagt til rette for den situasjonen som medførte tapet av løsøret. H står da selv nærmest til å bære tapet.

I forarbeidene til § 2 (1) kommenterer lovgiver en mulig ulovfestet regel som rammer klanderverdig opptreden hos H.⁸⁴ Av uttalelsene kommer det frem at det lovutkastet ikke har ment å "utelukke at eieren i et slikt tilfelle vil kunne tape den rett han ellers har til å kreve å få tingen tilbake" selv det ble latt være å lovregulere forholdet.⁸⁵ Selv om

---

⁸¹ Ot.prp. nr. 56 (1976-77), s. 45. Brækhus og Hærem, 1964, s. 417 ved Rt.1946.322 og mer utfyllende s. 616-621.

⁸² Mer om krav for rettsgrunnlag i privatretten, se Nygaard, 2004, s. 65.

⁸³ Mer om innholdet i klanderverdig opptreden nedenfor i drøftelsen.

⁸⁴ Lilleholt, 1999, s. 128.

⁸⁵ Ot.prp. nr. 56 (1976-77), s. 45.

muligheten for Hs klanderverdige opptreden ikke utelukkes, slås dog heller ikke fast at en slik regel faktisk eksisterer. Lovgiver trekker imidlertid frem at en aktsomhetsregel er diskutert som mulig i norsk juridisk teori⁸⁶ og dansk rett⁸⁷. Skjønt at disse kildene ikke veier like tungt som en faktisk lovtekst, kan de sammen med en forarbeidsuttalelse skape grunnlag for en ulovfestet regel. Et annet moment for at det i forarbeidene kan tolkes slik at lovgiver heller mot en slik eksistens, er at de oppsetter visse krav som må til for at B skal kunne ekstingvere også i tyveritilfellene. Således har man visse retningslinjer å gå etter; H må ha handlet "meget klanderverdig eller direkte uredelig".⁸⁸

Også i rettspraksis har muligheten for at Hs opptreden kan virke inn på hans vindikasjonsrett blitt tatt opp. I Rt.1986.1210 vurderte Høyesterett om det var mulig å påberope seg ekstinksjon av en hytte på ulovfestet grunnlag. Det var her altså tale om fast eiendom, da hytten ikke ble regnet for å falle innunder løsøre i ekstinksjonsloven. Således vil dommen kun indirekte kunne si noe om spørsmålet om utvidet ekstinksjonsmulighet for B etter § 2 (1) første alternativ. Imidlertid uttaler Høyesterett seg på en generell måte i forhold til om klanderverdig opptreden hos H vil ha innvirkning på en hjemmelsmannskonflikt, uten å referere vurderingen konkret til spørsmålet om hytten. Dette taler for at dommen kan tas til inntekt for at det foreligger en generell ulovfestet regel om klanderverdig opptreden hos H i konflikter mellom rettsforgjenger og rettsetterkommer, også i forhold til løsøre. Hva Høyesterett konkret sier er at "[i] denne samlede vurdering vil det videre ha betydning i hvilken utstrekning [H] kan bebreides for å ha lagt forholdene til rette for at konflikten oppstod" (s.1217). Uttalelsen gir, i tillegg til sitt generelle preg, inntrykk av at Høyesterett legger til grunn at en regel om H sin opptreden allerede er å finne i norsk rett. Dette inntrykket kommer av at det ikke foretas noen vurdering *om* klanderverdig opptreden hos rette eier har innvirkning på hans vindikasjonsrett, men kun hvilken rettsvirkning slik oppførsel vil medføre.

---

⁸⁶ Ot.prp. nr. 56 (1976-77), s. 45. Mer om den juridiske teorien forarbeidene henviser til under.

⁸⁷ Ibid. s. 11, det trekkes frem en dom hvor dansk Høyesterett kom til at en familie mistet sin vindikasjonsrett ved tyveri på grunn av uforsiktighet (og passivitet). Slik sett har opptreden i forkant innvirkning på vindikasjonens rekkevidde etter dansk rett.

⁸⁸ Ibid. s. 45

Også juridisk teori stiller seg positive til en ulovfestet regel om H sin opptreden. Brækhus og Hærem uttrykker i *Norsk Tingsrett* at uaktsom opptreden fra H kan begrense hans rett til å kreve den frakomne tingen tilbake. Dette gjelder hvis hans uaktsomhet har øket sjansen for at B ble narret av A. Det kreves dog forsiktighet rundt anvendelsen av denne begrensningen. Den kan ellers uthule Hs vindikasjonsrett.⁸⁹ Uttalelsen kan isolert sett tolkes slik at det finnes en ulovfestet regel for godtroerverv for B hvis H har lagt til rette for As lovbrudd. Brækhus og Hærem underbygger sitt synspunkt med eksempel fra Rt.1956.1219 hvor tvisten stod om en bil som var solgt til godtroende tredjemann. Høyesterett kom her til at Hs opptreden i forkant, altså det at H ikke gjorde mer for å hindre As legitimasjon, måtte gi grunn til at B kunne gjøre godtroerverv.⁹⁰ Også Lilleholt ser ut til å åpne for en ulovfestet regel som rammer H sin egen skyld. Imidlertid kan hans uttalelser tolkes mer restriktive i forhold til en ekstinksjonsrett for B på bekostning av Hs vindikasjonsrett, jf. "ein bør helst vera noko varsam med å lata ervervaren ekstingvere på dette grunnlaget". Lilleholt stiller seg i stedet mer åpen til erstatningsansvar overfor B.⁹¹

At juridisk teori er positive om muligheten for at det foreligger en regel som rammer Hs opptreden vil, sammen med at forarbeidene eksplisitt uttaler at ikke er "meningen med lovutkastet å endre rettsstilstanden på dette punkt", trekke i retning av at lovfesting av vindikasjonsunntaket i § 2 (1) ikke var ment for å avskjære en aktsomhetsregel for H. Når forarbeidene til ekstinksjonsloven i stor grad bygger på Brækhus og Hærems arbeid som åpner for en ulovfestet regel om at Hs opptreden kan gi ekstinksjonsgrunnlag for B, taler det ytterligere for en slik regel. At Lilleholt også holder åpent for dette lang tid etter at ekstinksjonsloven ble vedtatt, trekker atter i denne retning.

Et ytterligere moment for at en slik regel foreligger, er at det i ekstinksjonsloven er inntatt en regel om Hs skyld i § 3 (2). Lovgiver uttaler at erstatningsplikten til H er en mellomløsning av at H ikke har handlet så uaktsomt at vindikasjonsretten faller bort og

---

⁸⁹ Brækhus og Hærem, 1964, s. 416.

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Lilleholt, 1999, s. 128.

B kan kreve tingen.⁹² Forarbeidene kan dermed forstå slik at de bygger på en forutsetning om at det eksisterer en ulovfestet regel om Hs klanderverdige opptreden.

Ut ifra disse rettskildene kan det slås fast at det foreligger en ulovfestet regel for hvor H har opptrådt klanderverdig. Har dette skjedd, kan han altså miste sin vindikasjonsmulighet etter § 2 (1). Det må imidlertid ses nærmere på regelens innhold. Dette skal vurderes i det følgende.

Utgangspunktet for innholdet av en ulovfestet regel om Hs opptreden i forkant av tyveriet, brukstyveriet eller ranet bør tas i uttalelsen lovgiver kommer med i forarbeidene. Bakgrunnen for at denne terskelen bør stå som retningslinje for vurderingen, er at dette er det nærmeste man kommer lovgivervilje. Det uttrykkes at det er kun de tilfeller hvor H har opptrådt "meget klanderverdig eller direkte uredelig" at hans opptreden bør gi konsekvenser.⁹³ Uttalelsen stiller en høy terskel for hvor tid H skal regnes for å være av så stor skyld at han mister retten til å få løsøret tilbake. Også ut ifra hensynene bak vindikasjonsunntaket, syntes dette naturlig, ettersom utgangspunktet er at H, som har mistet sin ting på grunn av en kriminell handling, normalt anses å være den som har størst krav på beskyttelse. Det bør derfor skulle mye til før denne retten uthules.

Det må deretter ses på hva som ligger i "meget klanderverdig eller direkte uredelig" opptreden. For det første stilles det som nevnt en høy terskel for hvilke handlinger som faller innenfor, slik at det kun er de mest kvalifiserte forhold som rammes. Innholdet av "meget klanderverdig" kan fremstå som en anelse lavere enn hva "direkte uredelig" gjelder. Likevel er tar begge alternativer sikte på en opptreden som inneholder så stor egenskyld fra H at den nærmest utjevner at han er blitt utsatt for en kriminell handling. Det kan derfor tenkes at tilfeller hvor H har lagt til rette for den straffbare handling selv, generelt kjennetegner en situasjon som rammes av den ulovfestede regelen.

Hva "meget klanderverdig" gir retningslinjer om er handlinger hos H som kan karakteriseres som grovt uaktsomme og som kan bebreides ham. At det stilles krav om

---

⁹² Ot.prp. nr.56 (1976-77), s. 45.

⁹³ Ibid.

grov uaktsomhet, henspiller på "meget". Dette gir nemlig en pekepinn på at man er over grensen for hva som kreves av alminnelig aktsomhet. Et eksempel på "meget klanderverdig" kan være at H har lagt bilnøklene på dekket i et byområde eller gått fra ulåst ytterdør i et strøk med mye tyverier.

Innholdet av vurderingstemaet "direkte uredelig" kan føre tanken inn på en handling fra H som nærmest har oppfordret til at A får tak i løsøret gjennom uærlighet og lureri. For det første kan dette begrunnes i at "uredelig" ordlydsmessig peker på uhederlig og uærlig oppførsel som kan ligne fusk eller bedrageri. Videre vil bruken av "direkte" gi inntrykk av at dette er en handling som er så grov at den ikke bare er "meget klanderverdig", men til og med "uredelig". Slik sett rekker H sin egenskyld her lengre enn grovt uaktsomme handlinger, da det har vært en viss vilje bak H sine handlinger.

Hva det endelige innholdet av en ulovfestet regel om H sin opptreden i forkant av A sin kriminelle handling faktisk innebærer, vil være opp til domstolene å legge til grunn. Imidlertid vil det innen slik avklaring være fremstilt et mulig utgangspunkt for dette over.

5.4 Vindikasjon av surrogat og sammenblandet løsøre

Noen ganger hender det at løsøret som H kan vindisere etter § 2 (1) første alternativ er blitt erstattet av et surrogat eller blandet sammen med Bs øvrige eiendeler på en slik måte at vindikasjonskravet i realiteten retter seg mot en ting H aldri har eiet direkte. For slike tilfeller kan det være interessant å se om at H likevel kan vinne igjennom med sitt krav til tingen. I eldre rettspraksis og juridisk teori var det generelt liten åpning for H å vinne rett til løsøret hvis dette hadde skjedd. Begrunnelsen var at eiendomsretten ble ansett for å følge gjenstanden – gikk tingen tapt, gikk også eiendomsretten tapt.⁹⁴ I dag har imidlertid dette synspunkt endret seg og vindikasjon av både surrogater og sammenblandet løsøre er blitt godtatt av domstolene og i teorien. I det følgende vil det skje en fremstilling av Hs muligheter til å vindisere surrogat for løsøret han har mistet

---

⁹⁴ Johansen, 1994, s. 243.

gjennom tyveri, brukstyveri eller ran, når dette var av ikke-fungibel art. Også hvor løsøret er blitt sammenblandet vil presenteres.

Spørsmålet rundt vindikasjon av surrogat og sammenblandet løsøre er ikke regulert i lov og må derfor avgjøres fra øvrige kilder. Mest sentralt står dommen Høyfjellsutvikling I.⁹⁵ Her hadde en banksjef underslått 7, 2 millioner kroner fra Kredittkassen. Disse pengene brukte han til kjøp av et hotell gjennom Høyfjellsutvikling AS, hvor han satt som styreformann. Underslaget ble etter hvert oppdaget og rett etterpå gikk Høyfjellsutvikling AS konkurs. Hotellet ble solgt og spørsmålet for Høyesterett var om Kredittkassen kunne vindisere pengene fra salget som surrogat for det underslåtte pengebeløpet eller om disse tilfalt konkursboet. Konklusjonen ble at vindikasjon var mulig.

Spesielt interessant i forhold til fremstillingen her, er sakens tilknytning til en straffbar handling. Høyesterett presenterer retningslinjene for hva som skal til for vindikasjon av surrogater i slike tilfeller. Videre er det tale om vindikasjon av formuesgoder av forskjellig art. Således har Høyesterett gitt surrogasjon utenfor fungible ting et klarere utgangspunkt å gå etter. Det har i hovedsak vært penger som har vært gjenstand for spørsmålet om vindikasjon av surrogat og sammenblandet løsøre når dette er blitt tatt opp før Høyfjellsutvikling I.

Utgangspunktet for vurderingen av om H kan vindisere et surrogat eller sammenblandet løsøre vil naturligvis være om han har en tilbakeføringsrett til den opprinnelige tingen. I tråd med oppgavens tema har rette eier slik tilbakeføringsrett etter § 2 (1) første alternativ ved en straffbar handling som nevnt der. Videre kan H vindisere ved manglende god tro hos den senere erverver. Har det imidlertid skjedd et godtroerverv fra B⁹⁶, vil konflikten løses allerede ved hans rettsvinning til tingen. B vil i kraft av sitt erverv nemlig da stå fritt til å både bytte ut og blande sammen løsøret som han ønsker.

---

⁹⁵ Rt.1993.679.

⁹⁶ Forutsetning om at § 2 (1) første alternativ ikke kan anvendes her.

At god tro hos avtaleerververen hindrer vindikasjon av surrogater, fremkommer både i rettspraksis og teori.⁹⁷ Høyesterett uttrykker i Høyfjellsutvikling I at "[v]indikasjon av dette surrogat hindres ikke av godtroerverv fra Høyfjellsutvikling I A/S. Det er tilstrekkelig å vise til at A, som var styreformann i selskapet og opptrådte på selskapets vegne ved anvendelsen av det underslåtte beløp, var i ond tro."⁹⁸ Denne uttalelsen er i tråd med en dom fra 1927.⁹⁹ Her tilkjente Høyesterett vindikasjonsrett til aksjer som surrogat til et stjålet pengebeløp grunnet erververens onde tro.

For den videre vurderingen er imidlertid forutsetningen at vindikasjonsunntaket i § 2 (1) første alternativ rammer forholdet. Om denne vindikasjonsretten kan gjøres gjeldende overfor surrogatet eller det sammenblandede løøsret beror på om løøsret fortsatt har beholdt det opprinnelige formuesgodets identitet – at tingen på tross av omgjørelsen kan individualiseres og at det foreligger økonomisk årsakssammenheng mellom tingene.¹⁰⁰

I Høyfjellsutvikling I mente Høyesterett at hotellet kunne regnes surrogat for det underslåtte beløpet. Grunnen til det var at pengene ble brukt direkte til kjøp av hotellet, slik at det var mulig å identifisere disse i kjøpet. At underslaget hadde endret art,¹⁰¹ var uten betydning så lenge den økonomiske årsakssammenheng var tilstede.¹⁰² At Høyesterett ikke lå avgjørende vekt på arten av formuesgodet ved vindikasjonsspørsmålet, medfører at det er større åpning for at H kan vinne rett til surrogatet for løøsret han mistet ved en straffbar handling, også hvor det ikke er tale om

---

⁹⁷ Johansen, 1994, s. 249. Ut ifra rettspraksis (Rt.1993.679 og Rt.1927.571) trekker Johansen den slutning at god tro hos senere omsetningsserverver stenger for vindikasjon ved surrogat eller sammenblandet løøsre.

⁹⁸ Rt.1993.679, s. 683.

⁹⁹ Rt.1927.571, penger som var stjålet ble senere omgjort i aksjer. B hadde panterrett i disse, men Høyesterett gav H utleggsrett i aksjene som surrogat for pengene. I denne dommen vurderes ikke surrogatsspørsmålet, noe som kan tolkes slik at Høyesterett mente surrogasjon var greit. Spørsmålet var om panteretten i aksjene stengte for vindikasjon. Grunnet B sin onde tro ble var dette ikke tilfellet.

¹⁰⁰ Johansen, 1994, s. 248-249.

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² Ibid.

fungible ting i noen av omgjøringsleddene. På den måten kan H i større grad regne med at hans tilbakeføringsrett etter § 2 (1) første alternativ står seg på tross av at tingen er byttet ut eller sammenblandet.

Videre vil vindikasjon av surrogat bero på om løsøret er sammenblandet og om så; i hvilken grad dette er.¹⁰³ I Høyfjellshotell I var det enighet om at 15 % av verdien var påkostninger fra selskapet. Denne sammenblandingen var imidlertid ikke nok til å hindre vindikasjon av surrogat.¹⁰⁴ Ei heller det moment at hotellet hadde vært en del av selskapets formue i to år kunne anses for tilstrekkelig sammenblanding at vindikasjon ble avskjært.¹⁰⁵ At Høyesterett ikke tillat sammenblandingen på 15 % noen virkning taler for at dette kan skje med et visst omfang uten at det hindrer vindikasjon. Er sammenblandingen skjedd ved et ikke-fungibelt løsøre, kan det imidlertid være vanskelig å skulle avklare når man har med for høy grad av sammenblanding å gjøre, da man ikke har et beløp å forholde seg til som ved fungible gjenstander. Dette kan tilsi at det i slike tilfeller skal mindre til før vindikasjon hindres.

I Høyfjellsutvikling I har Høyesterett i langt større grad enn tidligere dommer avgjort spørsmålet om vindikasjon av surrogat og sammenblandet løsøre ut i fra en helhetsvurdering.¹⁰⁶ På den måten vil momenter utenfor løsørets identitet og graden av sammenblandingen være aktuelle. Det vil derfor være av mindre betydning om det kan være vanskelig å si noe konkret om hvor stor andel av tingen som er blandet. I dommen var ble det særlig vektlagt at aksjonærene ikke kunne ha noen forventning om at hotellet ville inngå i selskapets formue uheftet. Dette veide mer enn at Kredittkassen kunne

---

¹⁰³ Johansen, 1994, s. 249.

¹⁰⁴ I Rg.1985.400 av Brækhus går han grundig inn på sammenblandingsaspektet. Her var det skjedd et ran av en verditransport og pengene ble tatt til Sveits. Det skjedde en sammenblanding med øvrige midler for å bryte nummereringen. Fra s. 408 og utover diskuteres sammenblandingen. Ettersom dommen gjelder penger alene, vil det ikke være så aktuelt i forhold til denne fremstillingen at det gås direkte inn på saken i teksten. Videre vil en voldgiftsdoms betydning også være begrenset, skjønt Brækhus gir en grundig gjennomgang av surrogasjonslæren i forhold til fungible formuesgoder her.

¹⁰⁵ Johansen, 1994, s.249, Rt.1993.679, s. 683-684.

¹⁰⁶ Johansen, 1994, s. 249-250.

klandres for at underslaget ikke ble oppdaget slik at det tok tid før kravet ble fremmet.¹⁰⁷

Selv om at Høyesterett ikke eksplisitt uttaler at den straffbare fra B hadde betydning i avgjørelsen, antar Johansen at dette må ha spilt inn.¹⁰⁸ Denne slutningen fremstår som fornuftig, da er en grunnleggende rettsoppfatning at rette eier i slike situasjoner kan kreve igjen sin ting. På tross av at løsøret har blitt byttet ut eller sammenblandet, vil det – når identiteten er i behold og sammenblandingen er av mindre betydning – være Hs eiendomsrett som normalt fremstår som mest beskyttelsesverdig. I forhold til § 2 (1) første alternativ, vil en H som har blitt utsatt for tyveri, brukstyveri eller ran, ha en lovfestet vindikasjonsrett og denne bør ikke innskrenkes på grunn av tingens endrede art hvis den fortsatt representerer det opprinnelige løsøret i tilstrekkelig grad. Av denne grunn bør de retningslinjer som kommer frem i Høyfjellsutvikling I som hovedregel gjelde hvor H kan påberope vindikasjonsunntaket, uavhengig av om det ikke i noen av leddene dreier seg om et fungibelt formuesgode.

Til sist må det vurderes hvordan Hs eiendomsrett til den sammenblandende delen stiller seg, hvis det ikke er mulig å skille fra H og Bs ting. Som det fremkommer over, er det klart at hvis sammenblandingen kun er begrenset, vil dette ikke avskjære vindikasjonsadgangen. Imidlertid vil den delen som er blandet sammen reguleres av hendl. § 2.¹⁰⁹ Det fremkommer her at "[n]år lausøyreting frå to eller fleire eigarar vert såleis blanda eller samanbundne at kvar ikkje kan få sitt utskilt att utan for stor skade og kostnad, vert det sameige". Dette uttrykkes også i Høyfjellsutvikling I, men da kun som en av to muligheter. Høyesterett sier nemlig at "selskapet må enten anses som sameier eller få vederlag for påkostningene".¹¹⁰ Denne rettsvirkningen må derfor legges til grunn hvis løsøret til H er blitt sammenblandet.

---

¹⁰⁷ Rt.1993.679, s. 684.

¹⁰⁸ Johansen, 1994, s. 250.

¹⁰⁹ Lov om hendelege eigeendomshøve 10.04.1969 nr. 17.

¹¹⁰ Rt.1993.679, s. 684.

Ut i fra fremstillingen kan det derfor trekkes de slutninger at H kan vindisere løsøret han mistet gjennom tyveri, brukstyveri eller ran hvis de retningslinjer som Høyfjellsutvikling I uttrykker er tilstede. På bakgrunn av at Høyesterett har åpnet for en mer helhetlig vurdering, vil det også være mulig å vektlegge at H har vært utsatt for en kriminell handling i større grad. Gjennom muligheten til en mer elastisk vurdering ivaretas hensynet til reparasjon bedre. I tillegg vil også de tilfeller hvor B er den part som fortjener best vern, oppnå beskyttelse.

6 DEN TAPENDE PARTS MULIGHETER NÅR DEN ANDRE VINNER RETT TIL LØSØRET

6.1 Innledning

Hvis H vindiserer B sitt godtroerverv eller B ekstingverer, er det interessant å se på hvilke muligheter den tapende har til å sikre seg best mulig mot tap. Som det vil fremkomme under vil en del av den tapende parts muligheter rette seg mot avhenderen A. Dette er et greit utgangspunkt, da A er den som har satt i gang konflikten og som derfor bør dekke tap. Ofte vil det imidlertid i realiteten være vanskelig for H eller B å kunne kreve noe fra A, enten fordi han er umulig å spore opp eller fordi midlene fra salget av den stjålne ting er borte. Dermed kan resultatet ofte ende annerledes enn de muligheter som fremmes under.

6.2 Bs muligheter når han mister løsøret til H

Mister B sitt løsøre i til H på grunn av vindikasjonsunntaket i § 2 (1) første alternativ er utgangspunktet at H ikke har noe ansvar for B sitt tap utover kostnader ved demontering og frakt av tingen.¹¹¹ Som unntak fra denne hovedregel finner man imidlertid § 3 (2). Dette er ekstinksjonslovens eneste regulering av den tapende parts stilling i en rettighetskonflikt. Erstatningsregelen gir B rett på "å få dekket sine utgifter til erverv og utbedringer av tingen" hvis H kan lastes for at han mistet sin ting. Lovgiver

---

¹¹¹ Lilleholt, 2012, s. 229.

åpner imidlertid for at erstatningsplikten kan lempes hvis skylden er liten hos H.¹¹² Dette kan begrunnes i at det i tilfeller hvor B ikke har ekstinksjonsrett normalt er H som er den mest beskyttelsesverdige part.

Utenfor ekstinksjonsloven har B mulighet for å kreve salget med A hevet som følge av at A manglet rett til løsøret. I kjl. § 41 (1) jf. § 39¹¹³ vil nemlig en rettsmangel rammes av mangelreglene i kjøpsloven og gi grunn til heving.¹¹⁴ I kjl. § 41 (2) uttrykkes det at en "rettsmangel som forelå ved kjøpet" gir B erstatningskrav på A.¹¹⁵ Således kan B få dekket tapet fra A etter denne regelen hvis løsøret tilbakeleveres til H. Utover erstatningsregelen i kjøpsloven, kan også B kreve A for tap han har ved å finne et tilsvarende løsøre. Lilleholt omtaler dette som vanhjemmelsansvar og mener at B kan kreve dette både hvor A visste at han solgte tyvegods, samt der A var i god tro.¹¹⁶

6.3 Hs muligheter når B ekstingverer

For tilfeller hvor H ikke finner løsøret som ble frastjålet ham eller hvor vindikasjonsunntaket ikke kommer til anvendelse, vil H miste sin rett til tingen når det er gjort godtroerverv. I slike tilfeller har H muligheten til å kreve erstatning fra A etter den allmenne skyldregelen.¹¹⁷ Er løsøret sammenblandet på en slik måte at H mister vindikasjonsretten, kan vederlaget fra B betales direkte til rette eier som surrogat for tingen.¹¹⁸ Dette fremkommer av hendl. § 7 jf. § 5. Ofte er det imidlertid ikke mulig å oppspore tyven, da denne gjerne er ukjent eller forsvunnet. For å sikre seg best mulig mot slikt tap kan H forsikre seg. Dette er gjerne den mest alminnelige måten rette eier får dekket sitt tap ved. Både reiseforsikring og tyveriforsikring vil kunne hindre tap for H.

---

¹¹² Lilleholt, 2012, s. 229.

¹¹³ Lov om kjøp 13.05.1988 nr. 27.

¹¹⁴ Mer om dette i Hov, 2007, s. 128-129.

¹¹⁵ Også avhl. § 4-17, buofl. § 39 og kjl. § 41 jf. fkjl. § 15 (2) bokstav g gir slik rett. Se Lilleholt, 2012, s. 252.

¹¹⁶ Lilleholt, 2012, s. 252.

¹¹⁷ Ibid. s. 253.

¹¹⁸ Ibid. s. 253.

7 AVSLUTNING

I denne fremstillingen har det skjedd en gjennomgang av innholdet i vindikasjonsunntaket etter § 2 (1) første alternativ. Det har gjennom behandling av ordlyden blitt klargjort hvor langt unntaket rammer og hvilke forhold som ikke gir H rett til å kreve et løløse tilbake. Det viser seg at lovgivers utgangspunkt for valg av hvilke formuerettslige forbrytelser som gir vindikasjonsadgang, er godt begrunnet. De forhold som ikke er inntatt er også hovedsakelig hensiktsmessig å utelate. Imidlertid vil det ved utpressing kunne være grunn til at vindikasjonsrett burde blitt gitt H, da en slik situasjon gir mindre grunn til at H skal bære risikoen for tap enn underslag og bedrageri. Foruten den strafferettslige tilknytning, er det også blitt vist at passivitet kan føre til bortfall av Hs vindikasjonsrett. Det er videre blitt konstatert en ulovfestet regel om at meget klanderverdig eller direkte uredelig opptreden fra H kan gi samme resultat. I tillegg har rette eiers rett til å vindisere surrogat eller sammenblandet løløse blitt redegjort for konkret i forhold til ikke-fungible ting som ble fratatt H gjennom tyveri, brukstyveri eller ran.

KILDELISTE

Litteratur:

- Andenæs, 1996** Andenæs, Johs., *Formuesforbrytelsene*, Oslo 1996, 6.utgave
- Andenæs, 2011** Andenæs, Johs., *Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene*, Oslo 2011, 3.utgave
- Arnholt, 1964** Arnrholm, Carl Jacob, *Privatrett II Avtaler*, Oslo 1964
- Brækhus og Hærem, 1964** Brækhus, Sjur og Hærem, Axel, *Norsk Tingsrett*, Oslo 1964
- Falkanger, 1981** Falkanger, Thor, "Godtroerverv av løsøre", Jussens Venner 1981 s.213
- Hov, 2007** Hov, Jo, *Avtalebrudd og partsskifte Kontraktsrett II*, Oslo 2007, 3.utgave
- Johansen, 1994** Johansen, Johnny, "Om vindikasjon av surrogater. Høyesteretts dom i Høyfjellsutviklingsaken (Rt-1993-679)", Lov og Rett 1994 s. 242
- Lilleholt, 1999** Lilleholt, Kåre, *Godtruerverv og kreditorvern*, Oslo 1999, 3.utgave
- Lilleholt, 2012** Lilleholt, Kåre, *Allmenn formuerett*, Oslo 2012, 1.utgave
- Lødrup, 2012** Lødrup, Peter og Asland, John, *Arverett*, Oslo 2012, 6.utgave
- Mæland, 2009** Mæland, Henry John, *Kort prosess*, Bergen 2009, 2.utgave
- Nygaard, 2004** Nygaard, Nils, *Rettsgrunnlag og standpunkt*, Bergen 2004, 2.utgave

Lover:

Almindelig borgerlig Straffelov 22.05.1902 nr. 10.

Lov om hendelege eigeendomshøve 10.04.1969 nr. 17.

Lov om godtroerverv av løsøre 02.06.1978 nr. 37.

Lov om kjøp 13.05.1988 nr. 27.

Forarbeider:

Ot.prp.nr.56 (1976-77)

SOU 1995:52

Rettspraksis:

Norsk Retstidende:

Rt.1927.571

Rt.1946.322

Rt.1956. 1219

Rt.1986.1210

Rt.1993.679

Rettens Gang:

Rg. 1985.400

Internett:

Lovdata, Vindikasjon – Tilbakesøkning,
24.05.2012

http://lovdata.no/artikkel/vindikasjon_-tilbakesokning/69